TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BAĞLANMA STİLLERİ İLE ANNELERİNİN DUYGUSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ VE BİLİŞSEL ESNEKLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Gülizar SEZGİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BAĞLANMA STİLLERİ İLE ANNELERİNİN DUYGUSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ VE BİLİŞSEL ESNEKLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Gülizar SEZGİN

Danışman: Prof. Dr. Durmuş ASLAN
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Şule ERDEN ÖZCAN
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Mustafa KALE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2023

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma, jürimiz tarafından Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Durmuş ASLAN
(Danışman)

Üye: Doç. Dr. Şule ERDEN ÖZCAN

Üye: Doç. Dr. Mustafa KALE

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
…/…/2023

Prof. Dr. Serap ÇABUK
Enstitü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. …. / …. / 2023

Gülizar SEZGİN

ÖZET

60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN BAĞLANMA STİLLERİ İLE ANNELERİNİN DUYGUSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİ VE BİLİŞSEL ESNEKLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Gülizar SEZGİN

Yüksek Lisans Tezi, Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Durmuş ASLAN
Mart 2023, 86 sayfa

Bu araştırmada, 60-72 aylık çocukların bağlanma stilleri ile annelerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel esneklikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada ayrıca bağlanma stillerinin çocuğun cinsiyeti ile annenin yaşı, eğitim düzeyi ve çalışma durumuna göre farklılık gösterip göstermediği de ele alınmıştır. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın örneklemini, Tunceli il merkezindeki dört devlet anaokulunda eğitim gören 60-72 aylık 87 çocuk (48 kız, 39 erkek) ve onların anneleri oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri Oyuncak Öykü Tamamlama Testi, Bilişsel Esneklik Envanteri ve Duygusal Okuryazarlık Ölçeği kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analiz edilmesinde SPSS 22.0 programı aracılığıyla parametrik testler kullanılmıştır. Bu kapsamda ikili grupların karşılaştırılmasında bağımsız örneklemler t testi ve ki-kare testi, değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesinde Pearson korelasyon analizi ve değişkenlerin birbirini yordama durumunu tespit etmek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda, bağlanma stilleri ile çocuğun cinsiyeti; annenin yaşı, eğitim düzeyi, çalışma durumu, duygusal okuryazarlık düzeyi ve bilişsel esnekliği arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken annelerin duygusal okuryazarlığı ile bilişsel esnekliği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Okul öncesi dönem, bağlanma, bağlanma stilleri, duygusal okuryazarlık, bilişsel esneklik.

ABSTRACT

THE ANALYSIS OF THE RELATION BETWEEN ATTACHMENT STYLES OF 60-72 MONTH CHILDREN'S AND THEIR MOTHERS' EMOTIONAL LITERACY LEVELS AND COGNITIVE FLEXIBILITY

Gülizar SEZGİN

Master Thesis, Department of Preschool Education
Supervisor: Prof. Dr. Durmuş ASLAN
March 2023, 86 pages

The purpose of this study was to determine the attachment styles of children between 60-72 months, the interaction of them with mothers and to evaluate the relationships among the features of these interactions and relational research model was used. The study also examined whether attachment styles differ according to the child's gender and the mother's age, education level and employment status. The sample of the study, in which the relational survey model, which is one of the quantitative research methods, has been used, consists of 87 children (48 girls, 39 boys) aged 60-72 months, who study at four public kindergartens and their mothers in the city center of Tunceli. As data collection tools demographic form, Doll Story Completion Task, Emotional Literacy Scale and Cognitive Flexibility Inventory were used. The collected data was analized by SPSS 22.0 program. Parametric tests have been used. Data were analyzed using the Pearson Correlation, Independent T-Test, Chi-Square Test and Multiple linear regression. As a result of the analysis, attachment styles and gender of the child; while no significant relationship has been found between mother's age, education level, employment status, emotional literacy level and cognitive flexibility, a positive significant relationship has been found between mother's emotional literacy and cognitivity.

Keywords: Preschool period, attachment, attachment styles, emotional literacy, cognitive flexibility.

ÖN SÖZ

Akademik gelişime olan tutkusu, yaptığı işe olan saygısı ve özeni, bilgi birikimi ve disiplini ile araştırma serüvenim boyunca bana rehberlik eden değerli danışmanım Prof. Dr. Durmuş ASLAN'a;

Lisansüstü eğitimime katkıda bulunan Çukurova Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı hocalarıma;

Çalışmama katılmayı kabul eden ve soruları içtenlikle yanıtlayan katılımcılara;

Tezimde araştırmalarını kaynak gösterdiğim araştırmacılara;

Hiçbir sorumu yanıtsız bırakmayan, bana hem öğretmen hem de aile olan ve tezimin şekillenmesinde katkıda bulunan Öğr. Gör. Ayşe MERİÇ ve Öğr. Gör. Dr. Erdal MERİÇ'e;

Hayatım boyunca desteklerini hep hissettiğim sonsuz sevgileri ile kalbimi dolduran, her zaman olduğu gibi bu yolda da bana olan inançları ile güç veren başta ailem olmak üzere tüm sevdiklerime desteklerinden ötürü sevgi ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Gülizar SEZGİN

Adana, 2023

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET ..... **iv**

ABSTRACT ..... **v**

ÖN SÖZ ..... **vi**

KISALTMALAR ..... **x**

TABLOLAR LİSTESİ ..... **xi**

EKLER LİSTESİ ..... **xii**

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem 1

1.2. Araştırmanın Amacı 6

1.3. Araştırmanın Önemi 6

1.4. Sayıltılar 7

1.5. Sınırlılıklar 7

1.6. Tanımlar 7

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Açıklamalar 9

2.1.1. Bağlanma 9

2.1.1.1. Bağlanmanın Gelişimi 9

2.1.1.2. Bağlanma ile İlgili Kuramlar 10

2.1.1.2.1. Freud'un Bağlanma Teorisi 10

2.1.1.2.2. John Bowlby'nin Bağlanma Teorisi 11

2.1.1.2.3. Harry Harlow'un Bağlanma Teorisi 12

2.1.1.2.4. Mary Ainsworth'ün Bağlanma Kuramı 13

2.1.1.3. Bağlanma Stilleri 13

2.1.2. Duygusal Okuryazarlık 15

2.1.2.1. Duygusal Okuryazarlığın Bileşenleri 16

2.1.2.1.1. Öz Düzenleme 17
2.1.2.1.2. Duygusal Farkındalık 17
2.1.2.1.3. Sosyal Beceri 18
2.1.3. Bilişsel esneklik 19
2.2. İlgili Araştırmalar 20
2.2.1. Bağlanma Stilleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar 20
2.2.2. Duygusal Okuryazarlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar 26
2.2.3. Bilişsel Esneklik ile İlgili Yapılan Araştırmalar 29

BÖLÜM III
YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli 35
3.2. Çalışma Grubu 35
3.3. Veri Toplama Araçları 36
3.3.1. Oyuncak Öykü Tamamlama Testi 37
3.3.2. Duygusal Okuryazarlık Ölçeği 38
3.3.3. Bilişsel Esneklik Envanteri 38
3.3.4. Genel Bilgi Formu 39
3.4. Verilerin Toplanması 39
3.5. Verilerin Analizi 41

BÖLÜM IV
BULGULAR

4.1. Çocukların Bağlanma Stillerine Yönelik Bulgular 44
4.2. Bağlanma Stillerinin Çocukların Cinsiyeti, Anne Yaşı, Anne Eğitim Düzeyi ve Çalışma Durumu Değişkenleri Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular. 44
4.3. Annelerin Duygusal Okuryazarlık Düzeyleri ile Çocuklarının Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular 48
4.4. Annelerin Bilişsel Esneklik Düzeyleri ile Çocuklarının Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular 48
4.5. Annelerin Duygusal Okuryazarlık Düzeyleri ile Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular 49

4.6. Annelerin Bilişsel Esneklik ve Duygusal Okuryazarlık Düzeylerinin Çocukların Bağlanma Stillerini Yordamasına İlişkin Bulgular 50

BÖLÜM V
TARTIŞMA VE YORUM **51**

BÖLÜM VI
SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuçlar 55
6.2. Öneriler 56

KAYNAKÇA 58
EKLER 71

KISALTMALAR

BEE: Bilişsel Esneklik Envanteri

DOÖ: Duygusal Okuryazarlık Ölçeği

OÖTT: Oyuncak Öykü Tamamlama Testi

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler 36
Tablo 2. Araştırmada Kullanılan Ölçekler Sonucunda Elde Edilen Tanımlayıcı Bulgular 42
Tablo 3. Normallik Testi Sonuçları 43
Tablo 4. Araştırmaya Katılan Çocukların Bağlanma Stili Dağılımları 44
Tablo 5. Çocukların Bağlanma Stillerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Ki-Kare Testi Sonuçları 45
Tablo 6. Öykülere Göre Bağlanma Stillerinde Cinsiyet Faktörünün Dağılımına İlişkin Sonuçlar 45
Tablo 7. Çocukların Bağlanma Stillerinin Anne Yaşı Değişkenine Göre Ki-Kare Testi Sonuçları 46
Tablo 8. Çocukların Bağlanma Stillerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Ki-Kare Testi Sonuçları 47
Tablo 9. Çocukların Bağlanma Stillerinin Anne Çalışma Durumu Değişkenine Göre Ki-Kare Testi Sonuçları 47
Tablo 10. Annelerin Duygusal Okuryazarlık Düzeyleri ile Çocuklarının Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Dair T Testi Analizi Tablosu 48
Tablo 11. Annelerin Bilişsel Esneklik Düzeyleri ile Çocuklarının Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Dair T Testi Analizi Tablosu 49
Tablo 12. Annelerin Duygusal Okuryazarlık Düzeyleri ile Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları 49
Tablo 13. Annelerin Bilişsel Esneklik ve Duygusal Okuryazarlık Düzeylerinin Çocukların Bağlanma Stillerini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi 50

EKLER LİSTESİ

Sayfa

EK 1. Etik Kurul Onayı 71
EK 2. Araştırma İzin Belgesi 72
EK 3. Ölçek Kullanım İzinleri 73
EK 4. Genel Bilgi Formu 74
EK 5. Gönüllü Katılım Formu 75
EK 6. Veli Onam Formu 76
EK 7. Oyuncak Öykü Tamamlama Testi (OÖTT) 77
EK 8. Duygusal Okuryazarlık Ölçeği (DOÖ) Örnek Maddeleri 84
EK 9. Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE) Örnek Maddeleri 85

BÖLÜM I

GİRİŞ

Okul öncesi dönem, çocukların tüm gelişim alanlarını etkileyen, çocukların öğrenmeye açık olduğu ve birçok beceriyi edindikleri bir dönemdir. Bu kapsamda, okul öncesi yıllar çocuğun bilişsel, dil, sosyal-duygusal ve motor gelişimi açıdan son derece önemlidir (Yavuzer, 2003). Bu dönemde çocuğun edineceği beceriler ve şekillenmeye başlayan karakteri, onun geleceğine yön vermekte, kişiliğini ve davranışlarını belirlemektedir. Tüm bu süreç boyunca çocukların gelişiminde ebeveynler şüphesiz kritik rol almaktadırlar.

Erken çocukluk döneminde çocuğun gelişiminden birincil olarak anne babalar sorumludur. Bu süreçte anne, baba ve diğer bireylerin çocukla olan iletişimi, çocuk açısından oldukça büyük önem taşımaktadır. Çünkü çocuk doğduğu andan itibaren bakım verenden ve bulunduğu çevreden etkilenmeye başlamaktadır. Bu süreçte anne ve babanın çocuğa davranışları, çocuğu ne derece önemsedikleri ve çocukla kurdukları duygusal bağ çocuğun sosyal-duygusal becerilerinin yanı sıra bilişsel becerilerini de önemli ölçüde etkilemektedir (Erden, 2014). Bu nedenle, anne ve babaların çocuklarıyla doğumdan itibaren sağlıklı bir iletişim kurmaları gerekmektedir (Oğuz, 2006).

Çocuğun gelişiminde her iki ebeveynin de rolü yadsınamaz derecede önemlidir. Ancak doğum öncesinden başlayarak bebekle güçlü bir bağ kuran anne, bu gelişim sürecinde başat rolü üstlenmektedir. Bu nedenle bebeğin ruhsal gelişimini destekleyen en önemli faktör annedir (Görgü, 2018). Anne, çocuğunu duygusal olarak kabul eder, ona değer verir ve ihtiyaçlarına uygun biçim ve zamanda cevap verirse anne ile bebeği arasında olumlu bir bağ, yani bağlanma oluşacaktır.

1.1. Problem

Bağlanma, bakım verenin çocukla kurduğu bağ olarak adlandırılmaktadır ve yaşamın erken dönemlerinde oluşan ve süreklilik gösteren bir olgudur (Kesebir, Özdağan-Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011). Başka bir tanıma göre ise bağlanma, yaşamın ilk yıllarında şekillenmeye başlayan ve ömür boyu süren, bireyin gelecekteki hayatının yordayıcısı olan davranış örüntüsüdür (Bowlby, 1988). Aynı zamanda bağlanma, bebeğin hayatta kalabilmesi için kritik önem taşıyan bir süreçtir. Bu bağlanma sürecinin kişinin psikolojik sağlığında ve yaşamı boyunca kuracağı ilişkilerde belirleyici rol

üstlendiği bilinmektedir (Yıldız, 2012).

Duygusal ve fiziksel ihtiyaçlar temelinde şekillenen bağlanma sürecinde bebekler, bakım verenin ulaşılabilirliğini sık sık sorgulamaktadır. Bu sorgulama doğrultusunda anne, bebeğin ihtiyaçlarına karşılık verebiliyorsa bebek kendini huzurlu ve güvende hissedecek dolayısıyla anne ve bebek arasında güvenli bir bağ oluşacaktır. Buna karşın anne bebeği reddeder, bebeğin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarına duyarsız kalırsa bebek kendini güvensiz hissedecek ve anne ile bebeğin oluşturduğu bağ güvensiz olacaktır. Dolayısıyla bağlanma süreci ele alındığında temelde güvenli ve güvensiz olmak üzere iki stil bağlanma oluştuğu gözlenmektedir.

Güvenli bağlanma sergileyen çocukların diğerlerine göre daha mutlu, uyumlu ve empatik beceriler sergilediği; yetişkinlerle iş birliğine yatkın, duygu düzenlemede daha yetkin ve duygusal farkındalıklarının daha yüksek olduğu (Cook J. ve Cook L., 2005; Erden, 2014; Laible ve Thompsson, 1998; Meece, 2000; Sroufe, 2005; Tulpar, 2019); aynı zamanda problem çözme becerilerinin daha gelişmiş olduğu ve bakış açısı almada ve duruma uygun davranmada daha becerikli oldukları bilinmektedir (Slade, 1987; Sroufe, 2005).

Çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminde etkili olan ana faktörün aile, ailede ise genellikle baskın figürün anne olduğu gözlemlenmektedir. Dolayısıyla anne figürünün çocuğuyla kurduğu etkileşim sonucunda oluşacak bağı şekillendireceği aşikârdır. Bu noktada çevresel faktörler, sosyal çevre, toplumun ve kültürün beklentileri, aile sistemi, çocuk ve annenin mizacı, annenin kişilik ve karakter yapısı ile tutum ve beklentileri, duyguları anlayabilme yeteneği (duygusal okuryazarlık), bilişsel esnekliği, sosyal zekâ kapasitesi gibi faktörler devreye girmekte ve bu faktörler çerçevesinde anne ile bebek arasında oluşacak bağ şekillenmektedir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde, bağlanmayı etkileyen faktörler arasında annenin ebeveynlik tutumunun (Aydoğdu ve Olcay-Çam, 2013), eğitim durumunun (İlaslan, 2009), çalışma durumunun (Gözübüyük ve Özbey, 2019), yaşının, mesleğinin (Öztürk, 2019), medeni durumunun (Sardoğan, Karahan, Dicle ve Menteş, 2007), mizaç özelliklerinin (Erermiş vd. 2009), kişilik özelliklerinin (Görgü, 2018), ebeveyn duyarlılığının (Ainsworth, 1978; Sümer vd., 2009; Thompson, 2008), duygusal hazır bulunuşluğunun (Ainsworth, 1978) ve iletişim becerilerinin (Kılıç ve Kümbetlioğlu, 2016) etkili olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda annenin duygusal okuryazarlık becerisinin ve bilişsel esneklik düzeyinin de bağlanmayı etkileyebilecek olası faktörlerden olduğu düşünülmektedir.

Duygusal okuryazarlık kavramı 1979 yılında Steiner tarafından ortaya sürülmüştür (Killick, 2006). Steiner'a göre duygusal okuryazarlık kavramı, kişisel güç ve yaşam kalitesi ile çevredeki bireylerin yaşam kalitesini ileriye taşıyabilecek biçimde duyguları bilmektir (Steiner, 2003). Bir başka tanıma göre ise duygusal okuryazarlık, kişinin kendi duygularını ve diğerlerinin duygularını doğru şekilde tespit etme, duyguları anlama ve bu duygulara uygun düşecek biçimde karşılık verebilme yeteneğidir (Antidote, 2003; Joseph 2005; Killick, 2006; Sharp ve Herrick, 2000; Stone, 2005; Strain ve Ostrosky, 2005; Weare, 2004).

Ailenin çocukla kurduğu iletişimde rol model olmasının çocuğun duygusal becerilerinin gelişiminde önemli bir etkisinin olduğu bilinmektedir (Durmuşoğlu-Saltalı, 2010). Bu doğrultuda çocuklarıyla duygular hakkında konuşan ve çocuklarının duygusal tepkilerini fark eden anne babaların çocuklarının ilerleyen yaşlarda başkalarının duygularını anlamlandırma konusunda daha yetkin oldukları tespit edilmiştir (Denham ve Kochanoff, 2002). Aynı zamanda duygu farkındalığı ve negatif duygularla başa çıkma becerileri düşük olan annelerin çocuklarının da negatif duygularla baş etmede güçlük yaşadıkları görülmektedir (Atay, 2009). Dolayısıyla ebeveynlerin duygular konusunda çocuklarını etkilediği gözlemlenmektedir ve ebeveynlerin bu konuda bilinçlenmesi, farkındalık kazanması ve beceri elde etmesi hem bireysel gelişimleri hem de çocuklarının duygusal gelişimleri açısından önem arz etmektedir (Altan, 2022).

Anne babanın çocuğun duygularını etiketleme biçimi, duygularını yorumlaması ve duygu düzenleme stratejisi çocuğun duygusal gelişiminde önemli bir etkiye sahiptir (Von Salisch, 2001). Özellikle okul öncesi dönem, çocukların duygusal öz düzenleme, empati, duyguları anlama ve duygulara uygun düşecek tepkileri verebilme gibi becerilerde yetkinlik kazandığı bir süreçtir ve ebeveynler çocukların bu yeterliği kazanmasında oldukça etkilidir (Altan, 2022). Bu bilgiyi destekler doğrultuda, yapılan araştırmalarda da ebeveynlerin çocuğun duygularına duyarlı olmaları ve çocuğun duygularını anlamlandırma şekli ile bu duygulara verdiği tepkilerin çocuğun ileriki yaşlardaki duygusal becerilerini etkilediği ifade edilmektedir (Güven ve Erden, 2013). Yine literatür incelendiğinde, annelerin okul öncesi dönemdeki çocukları ile iletişim kurarken duyguları adlandırmasının ve açıklamasının çocukların duyguları anlama ve ifade etme becerilerini geliştirdiği belirtilmektedir (Fivush ve Haden, 2005; Laible ve Song, 2006).

Kişilerin duygusal okuryazarlık sayesinde kendi duygularının ve başkalarının duygularının farkına varabildiği ve bu duyguları ifade edebildiği bilinmektedir. Kendi

duygularının ve başkalarının duygularının farkında olan bireyin yaşamını bu yönde düzenleyeceği ve böylece çevresiyle daha sağlıklı ilişkiler kuracağı öngörülmektedir. Duygusal becerilerin yaşamın ilk yıllarından itibaren gelişmeye başladığını ve bu sürecin ebeveynlerin etkisi ile şekillendiği düşünüldüğünde (Von Salisch, 2001), annenin bebeğin duygularının farkında olmasının ve bebeğin duygularının alıcısı olmasının anne ve bebek arasında kurulacak bağda önemli olduğu görülmektedir. Bu konuda yapılan çalışmalar da anne ile çocuk iletişiminin, anne ve çocuk tarafından duyguları anlama ve düzenlemenin ve de annenin duygusal okuryazarlık becerisinin çocukların bağlanma stilleri ile ilişkili olduğu görüşünü desteklemektedir (Hamarta, Deniz ve Durmuşoğlu-Saltalı, 2009; Tulpar, 2019; Bozkurt-Yükçü, 2017).

Bireyler, yaşamları süresince sorunlarla karşılaşmakta ve bu sorunları çözmeye çalışmaktadırlar veya seçimler yapıp kararlar almak durumundadırlar. Bu noktada devreye bilişsel esneklik girmektedir. Bilişsel esneklik, kişinin alternatif yolların farkında olması ve yeni karşılaştığı durumlar karşısında esnek davranarak uyum sağlamasıdır. Karşılaştıkları olaylar ve durumlar karşısında alternatif çözüm yolları bulabilen insanların, bulamayanlara oranla bilişsel olarak daha esnek olduğu bilinmektedir. Çünkü bireylerin karşı karşıya kaldıkları olaylara ve durumlara esneklikten yoksun biliş yapısıyla yaklaşmaları, kendilerinin ve çevrelerinin olumsuz etkilenmesine sebep olabilmekte (Eskin, 2011; akt. Yazgan, 2019) ve dolayısıyla bilişsel olarak esnek olmayan bireyler kişiler arası ilişkilerde de yeterince uyumlu olamamaktadırlar.

Bilişsel esneklik düzeyi yüksek olan kişiler, iletişimde yeni ve alternatif yollar denemeye isteklidirler ve davranışlarını ortaya koyarken kendilerini yetkin hissederler (Küçüködük, 2015). Buna ek olarak bilişsel esneklik, bireyin esnek olmaya hevesli duruşunu içermektedir ve bilişsel esnekliğe sahip kişilerin, karakterleri ve ilişkilerdeki tavrı daha uyumlu ve pozitif olmaktadır (Küçüködük, 2015). Dolayısıyla, bilişsel esneklik faktörü, bireyin diğer insanlarla olumlu ve dengeli ilişkiler kurması konusunda önem arz etmektedir. İlgili araştırmalar incelendiğinde, bilişsel esnekliğin, öz düzenleme ve sosyal yeterlik ile pozitif ilişkili; iletişimde isteksizlik ile de negatif ilişkili olduğu görülmektedir (Martin ve Rubin, 1995). Yine birçok araştırmacı bilişsel esnekliğin kişilerarası uyum konusunda kolaylaştırıcı bir işlevinin olduğunu ifade etmektedir (Dreisbach ve Goschke, 2004; Maltby vd., 2004; Martin vd., 1998; Martin ve Rubin, 1995). Aynı zamanda, bilişsel esnekliğin kişiler arası ilişkilerden ve anne baba tutumlarından etkilendiğini belirten araştırmalar da bulunmaktadır (Alhas, 2021;

Bilgin, 2009; Bilgin, 2017; Büyüksu, 2021; Diril, 2011). Dolayısıyla hem karşılaşılan problemlerin çözümü hususunda istekli olmak ve alternatifler yaratmak bakımından hem de kişiler arası uyum açısından bilişsel esnekliğin, bağlanma süreci ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Yazgan (2019) da bilişsel esnekliğin, bireyler arası ilişkiler bağlamında kullanılan bir kavram olduğu için bağlanma stillerini etkileyebildiğini belirtmektedir.

Ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkinin niteliği, çocuğun gelişiminin sağlıklı biçimde seyretmesi açısından önem arz etmektedir. Sadece aile içi ilişkilerde değil toplumun diğer üyeleriyle iletişimde de bireyin bağlanma stili hayat boyunca etkin rol üstlenmektedir. Yapılan araştırmalar bağlanmanın sadece bebeklik dönemi ile sınırlı kalmadığını, bireyin tüm yaşam sürecine yansıdığı görüşünü desteklemektedir (Çamurlu-Keser, 2006). Boylamsal çalışmalar da bu görüşü destekler nitelikte güvensiz bağlanma örüntüsüne sahip bebeklerin yetişkinliklerinde sosyal ve duygusal sorunlar kapsamında duyguları anlama, ifade etme ve yönetme becerilerinde sorun yaşama risklerinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır (Porter, 2009; akt. Öztekin, 2018). Bu durumda, sağlıksız bir bağlanma sürecinin bireyin tüm gelişim basamaklarına da etkisinin olumsuz olacağı düşünülmektedir (Kesebir vd., 2011).

Çocukların bağlanma stilleri ile annelerinin çocuklarına karşı duygu ve tutumları ve onların tepkilerine duyarlı olup olmamaları arasında yakın bir ilişkili olduğu görülmektedir (İlaslan, 2009). Anne ile bebeği arasında güvenli bir bağ oluşabilmesi için en önemli faktörün annenin duyarlı bir ebeveyn olması gerekliliği görüşü ilk defa Ainsworth'ün (1978) Baltimore çalışmasında ortaya konmuştur ve Ainsworth duyarlı ebeveynliği, bebekten gelen sinyal davranışları doğru okuyabilme ve hızlı harekete geçebilme olarak tanımlamıştır (Van Der Voort, Juffer ve Bakermans-Kranenburg, 2014). Annenin bakım verirken bu duyarlılığı gösteremediği durumlarda ise yetersiz ebeveyn kavramı ortaya çıkmaktadır ve bu durumda dezorganize bağlanma örüntüsü oluşmaktadır (Öztekin, 2018). Bu çalışmadan ve öncü olduğu diğer çalışmalardan hareketle duyarlılık, ulaşılabilirlik, kabul, duyguları anlama, iş birliği yapma, problem çözme ve adaptasyon gibi becerilerin güvenli bağlanma üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Bu durumda bağlanmayı etkileyen başat unsur anne olduğundan, annenin içinde bulunduğu çevresel koşullar, annenin beklentileri ve bebeğe karşı tutumu, kişilik ve karakter özellikleri, duyguları anlama ve ifade etme ile problem çözme yeteneği ve yeni durumlara uyum sağlama kapasitesi gibi unsurların da bağlanma üzerinde etkili olacağı varsayılmaktadır. Bu bağlamda, bu araştırmanın problemi, "60-72 aylık

çocukların bağlanma stilleri ile annelerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel esneklikleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" şeklinde ifade edilmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, 60-72 ay arası çocukların bağlanma stilleri ile annelerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel esneklikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Çocukların bağlanma stilleri nasıldır?
2. Bağlanma stilleri çocukların cinsiyeti ile annenin yaşı, eğitim düzeyi ve çalışma durumu değişkenleri açısından farklılaşmakta mıdır?
3. Annelerin duygusal okuryazarlık düzeyleri ile çocuklarının bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Annelerin bilişsel esneklik düzeyleri ile çocuklarının bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Annelerin duygusal okuryazarlık düzeyleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Annelerin bilişsel esneklik düzeyleri, çocukların bağlanma stillerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
7. Annelerin duygusal okuryazarlık düzeyleri, çocukların bağlanma stillerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Bağlanma stili, bebeklikte oluşup etkileri bireyin yaşamının tüm alanlarına sirayet eden ve ömür boyu devam eden oldukça önemli bir unsurdur. Güvenli bağlanan bireyler sağlıklı iletişim kurabilmekte ve çevresiyle olumlu ilişki bağları geliştirebilmektedir. Güvensiz bağlanan bireylerde ise durum tam tersidir. Bu bireyler genellikle huzursuz olurlar ve çevreleriyle sağlıklı iletişim kurmakta güçlük çekerler. Bebeklikte oluşan bu bağlanma stillerinde başrol kuşkusuz ebeveynlerindir. Bu süreçte doğum öncesinden itibaren başat rolü üstlenen ebeveyn anne olup özellikle anne ile bebek arasında kurulan bağ, bebeğin ileriki yaşamının da yordayıcısı olmaktadır. Annenin sağlıklı bir ebeveyn tutumu benimseyerek bebeğinin ihtiyaçlarının ve

duygularının alıcısı olması (duygusal okuryazarlık becerisi) ve bu süreçte karşılaştığı problemlere uyum sağlamadaki esnekliği (bilişsel esneklik), anne ile bebek arasında kurulacak bağın niteliğine ve bebeğin bağlanma stiline etki etmektedir. Dolayısıyla bu konu, çalışılmaya değer görülmüştür.

Bağlanmanın önemi düşünüldüğünde, bağlanmayı etkileyebilecek olası faktörlerin ortaya konulmasının, bağlanma sürecini anlama ve düzenlemede etkili olacağı düşünülmektedir. Bağlanmayı etkileyebilecek duygusal okuryazarlık ve bilişsel esneklik gibi faktörlerin bilinmesinin ve derinlemesine ele alınmasının çocukların güvenli alan ihtiyaçlarının giderilmesine, anne-çocuk bağının kuvvetlenmesine, çocuk yetiştirme sürecinde aktif rol oynayan ebeveynlere ve öğretmenlere rehberlik etmede ve gelecek nesillerin daha güvenli ve pozitif bir ortamda yetişmesine katkıda bulunacağı öngörülmektedir. Ayrıca, ülkemizde okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma stillerine yönelik çeşitli araştırmalar bulunmasına rağmen bağlanma stilleri ile annelerin duygusal okuryazarlık ve bilişsel esneklikleri arasındaki ilişkiye yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan, araştırmanın temel konusu olan 60-72 aylık çocukların bağlanma stilleri ile annelerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel esneklikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, farklı bir bakış açısı sunarak ilgili alana katkıda bulunacağı için gerekli ve önemli görülmüştür.

1.4. Sayıltılar

1. Katılımcıların, ölçeklerdeki sorulara içtenlikle yanıt verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, Tunceli il merkezindeki 60-72 ay grubu 87 çocuk ve onların anneleri ile sınırlandırılmıştır.
2. Araştırmanın verileri, “Genel Bilgi Formu”, “Oyuncak Öykü Tamamlama Testi (OÖTT)”, “Duygusal Okuryazarlık Ölçeği (DOÖ)” ve “Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE)”nden elde edilen bilgiler ile sınırlı tutulmuştur.

1.6. Tanımlar

Bağlanma: Bağlanma, doğumdan itibaren şekillenmeye başlayan, duygusal yönü ile ön plana çıkan ve bireyin tüm gelişim alanlarını etkileyerek yaşamı boyunca varlığını sürdüren bir ilişki örüntüsü olarak tanımlanmaktadır (Köse vd., 2013). Bağlanma genel

anlamıyla bakım alan ve bakım veren arasında kurulan ve bakım alanın gelişimi ve hayatta kalabilmesi için kritik öneme sahip bir süreçtir.

Bağlanma Stili: Bağlanma stili, annenin çocuğuna davranışını ve çocuğun anneye verdiği tepkiyi göstermektedir (Çamurlu-Keser, 2006). Annenin çocuğuna davranışları olumlu ve bebeğinin fiziksel ve duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte ise bebekte güvenli bağlanma stili, tam tersi durumda ise bebekte güvensiz bağlanma stili görülecektir.

Duygusal Okuryazarlık: Duygusal okuryazarlık, bireyin başkalarının duyguları ve kendi duyguları hakkında farkındalığının olması, duyguları doğru biçimde anlaması ve anladığı bu bilgiyi kullanma yeteneğidir (Weare, 2004).

Bilişsel Esneklik: Bilişsel esneklik, kişinin eş değer yolların farkında olması, karşılaştığı durumlar karşısında esnek davranmaya yatkın olması ve esnek davranabilmesi ve bu konuda kendini yetkin hissetmesidir (Martin ve Anderson, 1998; Martin, Anderson ve Thweatt, 1998; Martin ve Rubin, 1995).

BÖLÜM II

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde bağlanma teorisi, duygusal okuryazarlık ve bilişsel esneklik ile ilgili kuramsal açıklamalara ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Kuramsal Açıklamalar

Kuramsal açıklamalar çerçevesinde bağlanmanın tanımı, gelişimi, bağlanma ile ilgili kuramlar, bağlanma stilleri, duygusal okuryazarlığın tanımı ve bileşenleri ile bilişsel esneklik konularına yer verilmiştir.

2.1.1. Bağlanma

Bağlanma, genel hatlarıyla bebek ile onun bakımını üstlenen kişi arasında, bebeğin bakım veren kişiye yakın olma arayışı ile başlayan, yaşam boyu devamlılığı ve istikrarı olan duygusal bağ şeklinde tanımlanmaktadır (Küçüködük, 2015). Aynı zamanda bağlanma, bebeklerin hayatta kalabilmeleri için elzem bir süreçtir.

2.1.1.1. Bağlanmanın Gelişimi

Bağlanma kuramının gelişimi, hayvanlar ile yapılan çalışmalar ve kurumlarda yaşayan, annelerinden ayrı büyümek durumunda kalan çocuklar üzerinde yapılan gözlemler ve araştırmalara dayanmaktadır (Bretherton, 1992). Kuramın geliştirilmesinde psikanaliz, nörobiyoloji, etoloji ve gelişim kuramları gibi birçok alandan farklı görüşlerin katkılarını görmek mümkündür ve bu açıdan bakıldığında bağlanma kuramı disiplinlerarası bir yaklaşıma sahiptir (Küçüködük, 2015).

Bağlanma kuramına göre yeni doğanın korunma, avunma ve hayatta kalabilmesi için bağlanma figürüne ihtiyacı vardır. Gülme, ağlama, temas gibi bebeğin hayatını sürdürmesine yönelik davranışlar bağlanmanın temellerini oluşturmaktadır. Bebek başlangıçta ulaşılabilir herhangi bir bakım verenle yakınlık kurarken, yedinci ay itibariyle yakınlık kuracağı kimseyi seçme eğilimine girmektedir ve bu noktada bebek, kendisiyle yakın olmak isteyen ve yokluğunda sıkıntı duyabileceği bir tek kişiye yönelerek bağlanma figürünü oluşturmaktadır (Küçüködük, 2015). Eğer bakım verenin davranışları açık, yakın, bebeğin beklentilerine yanıt veren biçimde ve rehber

durumundaysa çocuğun içsel çalışma modeli güvenli; bakım verenin davranışları müdahaleci, dikkatsiz, ilgisiz, sorumsuz ve reddedici ise çocuğun içsel çalışma modeli güvensiz olarak gelişecektir (Bowlby, 1973; akt. Görgü, 2018). Yenidoğan bebekler, annesiyle kurduğu bu ilişki üzerinden diğer kişilere karşı da içsel çalışma modeli denen bir temsil oluşturmaktadır (Görgü, 2018). Dolayısıyla bebeklikte oluşan bağlanma stili, bireyin yalnızca erken çocukluk dönemindeki davranışlarını değil ileriki yaşantısında kuracağı ilişkileri de yakından ilgilendirmektedir.

2.1.1.2. Bağlanma ile İlgili Kuramlar

Bağlanmanın nasıl meydana geldiğine dair çeşitli kuramlar bulunmaktadır. Bu bölümde, Freud, Bowlby, Harlow ve Ainsworth'un bağlanma teorilerine yer verilmiştir.

2.1.1.2.1. Freud'un Bağlanma Teorisi

Bağlanma teorisi ile ilgili bilgilere 1940'lı yıllara kadar Freud'un dışında değinen araştırmacılara rastlanılmamıştır. İkincil dürtü kuramı çerçevesinde Freud, anne ile bebek arasındaki bağa açıklık getirmiş ve bu kuram Bowlby'nin kuramı ortaya atılana dek kabul görmeye devam etmiştir. Bu kurama göre, bebek annenin bakımına muhtaçtır ve temel bakım ihtiyaçları karşılandığı ölçüde anneye bağlanacaktır (Güner, 2011). Dolayısıyla bu kuramda bağlanma, daha çok fizyolojik temelli ele alınmış ve oral tatmin üzerinde durulmuştur.

Freud'un gelişim evrelerinden olan ve doğumdan 1,5 yaşa kadarki süreci kapsayan oral dönem, bebeğin haz yoğunluğunun emme üzerine kurulduğu bir evredir. Freud, bu emme sürecinin bebek ile anne arasındaki bağlanma ilişkisinin şekillenmesinde temel oluşturduğunu ileri sürmektedir. Oral dönem boyunca bebeğin ihtiyaçları zamanında ve eksiksiz karşılanırsa bebeğin hem dış dünyaya hem de anneye karşı güven duygusu geliştireceği; bebeğin ihtiyaçları gereği kadar karşılanmazsa veya aşırı karşılanırsa da güvensiz bağ örüntüsü kuracağı bu teori kapsamında belirtilmektedir. Ayrıca güvensiz bağlanma örüntüsünün kişilik üzerinde de normun dışında bir yapılanmaya sebep olacağı ifade edilmektedir (Tulpar, 2019). Bu kişilik yapılanmaları kapsamında aşırı iyimserlik, bağımlılık, pasiflik, benmerkezcilik gibi kavramlar yer almaktadır (Aydın, 1999; Erden ve Akman, 2002; Gençtan, 2008; akt. Tulpar, 2019).

2.1.1.2.2. John Bowlby'nin Bağlanma Teorisi

Freud, bebeklik yaşantısının çocuğun gelişiminde önemli bir faktör olduğuna vurgu yapmış olsa da anne-bebek ilişkisini inceleyen ve "ikincil dürtü" kuramının eksikliklerini gören ilk psikologlardan biri John Bowlby'dir (İlaslan, 2009). Bowlby'nin bağlanma teorisi, yayımlandığı zamandan beri özellikle gelişim psikolojisi alanında ilgi görmüş ve anne-bebek bağına bakış açısını köklü bir şekilde değiştirmiştir. Bağlanma kuramı temelde bebek ve bakım veren arasında, bebeğin bakıma muhtaçlığı yönünden fizyolojik temelli ele alınmış olsa da Bowlby, bu kuramın daha psikolojik yönlerinden söz etmiş ve bebek ile bakım vereni arasında duygusal bir bağ olduğunu öne sürmüştür. Yine Bowlby'nin kuramına göre, bebeğin daima annenin yakınında olmak istemesinin ve endişe anlarında hemen onu aramasının temel sebebi aç olması ya da bakıma muhtaç olması değil, ihtiyaç duyduğu yakınlık ve güven duygusudur (Güner, 2011).

Bowlby'e göre bebekler, bağlanmayı sağlayacak genetik donanıma sahip olarak doğmaktadırlar. Emme, gülümseme, ağlama, tutunma gibi davranışlar bağlanma için tetikleyici olmaktadır ve annenin dikkatinin bebeğe yönelmesini sağlamaktadır. Bu davranışlar sayesinde bağlanma süreci gelişmeye başlamaktadır. Bağlanma süreci boyunca çocuğun bağlanma sistemi sürekli olarak bakım verenin ulaşılabilirliğini sorgulamakta, bakım veren bebek için fiziksel ve duygusal olarak ulaşılabilir bir konumdaysa ve bebeğin ihtiyaçlarına yanıt verebiliyorsa bebek huzurlu bir şekilde oyun oynamaya ve çevreyi keşfetmeye devam etmekte ancak tersi bir durumda bebek güvensiz bağlanma yapısı geliştirmektedir (Sümer, Sayıl ve Berument, 2016; akt. Yurdalan, 2019). Bowlby'e göre bağlanma ilk iki yıl içerisinde kademeli şekilde gelişmekle birlikte özellikle altı aydan sonra gözlenmektedir (Yurdalan, 2019). Altı ay ile beş yaş arasını hassas dönem olarak tanımlayan Bowlby, ilerleyen yıllardaki ilişkilerin veya yaşam şartlarındaki değişikliklerin bağlanma kalitesi üzerinde etkili olabileceği ancak bu modellerin daha ziyade kararlı bir yapıya sahip olduğu görüşünü savunmaktadır (Akgün ve Mellier, 2014).

Bowlby, bağlanmanın dört özelliğinden bahsetmektedir. Doğduğu andan itibaren bebekler, kendi bakımlarını üstlenemedikleri için tehlikelerden korunmak adına ve içgüdüsel olarak bağlanma figürüne yakın olma eğilimi içerisindedirler. Bu durum, Bowlby'e göre bağlanmanın ilk özelliği olan yakınlığın sürdürülmesi, bağlanılan nesnenin yakınında olma isteğiyle ilgilidir. İkincisi, güvenli dayanak olmakla ilgilidir. Çocuğun tehdit olarak gördüğü bir durum karşısında, rahatlamak adına bağlandığı nesne

figürünün yanında olma isteğini temsil etmektedir. Özellikle bebek bir sıkıntı duyduğunda veya stresli bir anında, annenin bebeği rahatlatma davranışları güvenli dayanakla ilgilidir. Üçüncüsü, güven temelidir. Çocuğun rahatça keşif yapabilmesi için, çevreyle ilgilenebilmesi için bağlandığı nesnenin tutarlılığına olan güvendir. Dördüncüsü ise, ayrılık acısıdır ve bağlanılan figürün kaybı ile ortaya çıkmaktadır (Bowlby, 1988; akt. Yurdalan, 2019).

Bowlby, erken dönemde annelerinden ayrı kalmak zorunda kalan bebeklerin neden aşırı stres tepkisi verdiklerini anlamaya yönelik çalışmalar yapmış bu durumun yalnızca insanlarda değil primatlarda da hayatta kalma ihtimalini arttıran evrimsel bir işlev olduğu sonucuna ulaşmıştır (Yurdalan, 2019). Bu sonuçlarını, Harlow'un maymunlarla yaptığı deneysel çalışmalar ile de desteklemiştir.

2.1.1.2.3. Harry Harlow'un Bağlanma Teorisi

Bağlanma örüntüsünü konu edinen çalışmalardan biri de Harlow'un maymunlar ile yürüttüğü sahte anne deneyidir. Harlow'un tasarladığı bu deney, anne yoksunluğu kavramı üzerine kurulmuştur. Harlow'un (1958) deneyinde maymunlara, doğumlarından itibaren tek başlarına ve kafeslerde annelerinden ayrı olacak biçimde bakım verilmiştir. Sonrasında biri yumuşak ve sıcak diğeri metal fakat içinde mama olan biberonlu iki anne maymun maketi tasarlanmıştır. Deney süresince bebek maymunların üzerinde biberon olan metal anne maketinin yanına gidip beslendikleri fakat kalan zamanlarını sıcak ve yumuşak anne maketi ile geçirdikleri gözlemlenmiştir. Aynı zamanda, yavru maymunlar korktukları esnada veya kafese yeni bir oyuncak konulduğu esnada da sıcak ve yumuşak anne maketine gitmeyi, onu güvenlik üssü olarak kullanmayı tercih etmişlerdir. Bu deney, Bowlby'nin bağlanmanın yalnızca ihtiyaç gidermek amacıyla kurulmadığı, duygusal etmenlerin de bu süreçte etkili olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Harlow (1962), yaptığı çalışmanın ileri safhalarında yalnız başına yetişen maymunların, suni döllenme ile doğurduğu yavrularına karşı yaklaşımlarını incelemiştir. Bu maymunların yavrularının ihtiyaçlarına karşı ilgisiz, yetersiz ve duyarsız olduklarını gözlemlemiştir. Harlow, gözlemlerine dayanarak bu maymunların gelişim süreçleri boyunca anne ilgisi ve yakınlığı göremedikleri ve bağlanma ilişkisi kuramadıkları için yavrularını istismar ettikleri sonucunu ortaya koymuştur (Tulpar, 2019).

2.1.1.2.4. Mary Ainsworth'ün Bağlanma Teorisi

Bağlanma kuramının yapı taşlarından biri de Ainsworth'dür. Ainsworth, yaptığı deneysel çalışmalarla yeni fikirler öne sürerek Bowlby'nin bağlanma kuramını desteklemiştir (Bretherton, 1992). Ainsworth (1989), bebekle anne arasında kurulan bağın temelinin, bebeğin ağlama gibi temelde bakım vereni çeken sinyal davranışlarıyla oluştuğunu söylemektedir. Bu davranışlar sayesinde annenin ilgisi bebekte yoğunlaşır ve ona bakım vermeye başlar. Ainsworth'e (1989) göre, bebek bu içgüdüsel davranışları ilk aylarda herkese yaparken sonraki zamanlarda bu davranışlar bakım verene odaklı hâle gelmektedir.

Ainsworth'ün yaptığı deneysel çalışmalar bağlanma kuramı açısından büyük önem taşımaktadır. Ainsworth, 1963 yılında yaptığı deneysel çalışmada (Akt. Yurdalan, 2019), 26 aileyi bir yıl süreyle izlemiş ve sürecin sonunda araştırmayı laboratuvar ortamına taşıyarak "Yabancı Durum Testi"ni uygulamıştır. Bu çalışma, bir yaşındaki bebeklerle 20'şer dakikalık periyotlarla toplamda sekiz oturum şeklinde gerçekleştirilmiştir. Bu testte önce anne ile bir yaşındaki bebeği bir oyun odasına konulmuş ve bir süre orada vakit geçirmeleri sağlanmıştır. Sonra bebeğe yabancı olan araştırmacılardan biri odaya gönderilmiş, bu kişi bir kenarda oturtulmuştur. Bir süre sonra anne odadan çıkmış ve bebekle yabancı odada kalmıştır. Daha sonra anne yeniden odaya dönmüş ve kendi sandalyesine oturmuştur. Bu deneydeki amaç bebeklerin ayrılma stresiyle yüzleştiklerinde nasıl tepkiler verdiğidir. Deney sırasında, anne odaya döndüğünde bebek anneye sarılıyor mu, anneye sığınıyor mu yoksa anneyi reddediyor veya görmezden mi geliyor, bebek çabucak sakinleşiyor mu tüm bu tepkilerin gözlemlenmesi amaçlanmıştır. Ainsworth, çalışma sonucunda bebeklerin verdikleri tepkileri sınıflandırmış ve bağlanma stillerini üç ana kategoride gruplamıştır: güvenli bağlanma, kaygılı/kararsız bağlanma, kaçınan (kaçıngan) bağlanma.

2.1.1.3. Bağlanma Stilleri

Bağlanma stilleri, bebeklikte şekillenmekle birlikte süreklilik arz etmektedir. Bowlby (1958) ve Ainsworth ve arkadaşları (1989) yaptıkları çalışmalarda üç tür bağlanma stilinden söz etmişlerdir: güvenli, kaygılı-kararsız ve kaçınan. Güvenli bağlanan bebekler, anneden ayrılık süresi boyunca biraz huzursuzluk gösterseler de çevreyi keşfetmeye devam eden ve anneyle tekrar bir araya geldiğinde rahatlayarak keşiflerine devam edebilen bebeklerdir. Kaygılı-kararsız bağlanan bebekler, anneden

ayrılık süresi boyunca yoğun kaygı yaşayan ve anneye karşı öfke duygusu besleyen bebeklerdir. Annenin yokluğunda keşif yapmadıkları gibi anneyle tekrar bir araya geldiklerinde de kararsız bir tutum sergilemektedirler. Bu bebeklerin anne tutumunun tutarsız olduğu bu nedenle de bebeklerin bu tarz davranışlar sergiledikleri düşünülmektedir. Kaçınan stil bağlanmaya sahip bebekler ise anneleri yanında olduğu sürece keşif davranışları sergileyen ancak annenin yokluğunda da huzursuz olmayan, anneyle tekrar bir araya geldiklerinde temastan kaçınan bebeklerdir.

Main ve Solomon, 1990 yılında yaptıkları çalışma ile Ainsworth ve arkadaşlarının geliştirdiği üçlü bağlanma stili sınıflandırmasına düzenlenmemiş/örgütlenmemiş bağlanma şeklinde tanımladıkları dördüncü bir bağlanma stili eklemişlerdir (Küçüködük, 2015). Düzenlenmemiş/örgütlenmemiş bağlanma stiline sahip bebeklerin, diğer üç bağlanma stiline de uymayan bir durumları olduğu kaydedilmiştir.

Bartholomew ve Horowitz (1991) ise Bowlby'nin çalışmalarının ışığında yetişkinlerde dörtlü bağlanma modelini geliştirmişlerdir. Bu bağlanma stilleri: güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkuludur (Altundağ, 2011; akt. Baysal ve Özgenel, 2019). Güvenli bağlanma stili, bireyin kendisi ve başkası hakkındaki algılarının olumlu seyrettiği, kişilerarası ilişkilerde sağlıklı iletişimin ön plana çıktığı bağlanma stilidir (Bowlby, 1958). Bu bağlanma stiline sahip kişiler, kolaylıkla sağlıklı iletişime geçebilmektedirler ve kendilerini olduğu gibi kabul etme eğilimindedirler (Baysal ve Özgenel, 2019). Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin aile uyumunun yüksek olduğunu ve bu bireylerin gelecek yaşamlarında meydana gelebilecek olası duygusal sorunları kolayca çözebileceklerini söylemek mümkündür (Baysal ve Özgenel, 2019; Güngör, 2000).

Saplantılı bağlanma stilinde, bireyler kendilerini olumsuz değerlendirirken başkalarını olumlu değerlendirme eğilimindedirler (Bowlby, 1958). Bu bağlanma stiline sahip olan bireyler, çevreleri ile iletişime geçmekten çekinirler. Bu durumun altında da reddedilme korkusu yatmaktadır. Aynı zamanda, saplantılı bağlanan bireylerin kendilik algısı olumsuz yönde gelişmiştir ve değerli olduklarını hissedebilmeleri, diğerlerinin düşüncelerine bağlıdır.

Kayıtsız bağlanma stilinde ise saplantılı bağlanmanın aksine, kişinin kendilik algısı olumluyken başkalarına yönelik algısı olumsuzdur. Bu bağlanma stiline sahip kişilerin başkalarına karşı ön yargılıyken kendilerine yönelik yüksek öz saygı ve öz güven hissettiklerini, bu yüzden de ilişkilerinin yüzeysel olduğu belirtilmektedir (Baysal

ve Özgenel, 2019). Bu durumun altında bireylerin hayal kırıklığına uğramaktan kaçınma davranışlarının yattığı düşünülmektedir.

Korkulu bağlanan bireyler ise hem kendilerini hem de başkalarını olumsuz değerlendirme eğilimindedirler. Öz güvenleri zayıf olan bu bireylerin başkalarına karşı güven konusunda da şüpheleri vardır. Başkaları tarafından kabul görmeyi istemelerine rağmen bu konudaki şüpheleri, onların diğerlerinden uzak kalmasına yol açmaktadır (Baysal ve Özgenel, 2019).

2.1.2. Duygusal Okuryazarlık

İnsanlar arasındaki iletişimin sağlıklı yürütülebilmesinin temelinde, duygular yer almaktadır ve dolayısıyla duygular, yaşam becerileri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Yılmaz, 2007; akt. Şen ve Özbey, 2017). Duygularla ilişkili olan duygusal okuryazarlık kavramı 1979'da Steiner tarafından ortaya atılmıştır. Steiner (2003), duygusal okuryazarlığı kişinin kendisinin ve çevresindekilerin hayat kalitesini artıracak biçimde duygular konusunda bilgi sahibi olması şeklinde tanımlamıştır. Roffey (2008), duygusal okuryazarlığı, kişinin duygularını doğru şekilde tanımasını, duyguların uygun ifade şeklini bulmasını, etkili ve verimli düşünmesine katkı sağlayacak şekilde duyguların düzenlenmesini içeren bir yapı olarak tanımlamaktadır. Bir başka tanıma göre ise duygusal okuryazarlık, bireyin kişisel gücünü, kendi yaşam kalitesini ve çevresindekilerin yaşam kalitesini iyileştirmek amacıyla duygularının farkında olması veya kişinin kendi duygularını doğru biçimde anlamlandırıp bunu davranışlarını düzenlemede kullanarak başkaları ile etkileşebilme pratiğidir (Akbağ, Küçüktepe-Eminoğlu ve Özmercan-Eminoğlu, 2016; Mader, 2005; akt. Kandemir ve Dündar, 2008). Bu görüşe paralel biçimde duygusal okuryazarlığı kişinin duygularını bilmesi, doğru biçimde ifade etmesi ve empati kurabilme kapasitesi olarak ifade eden araştırmacılar da bulunmaktadır (Knowler ve Frederickson, 2013; Park, 1996).

Pearson ve Wilson (2008), duygusal okuryazarlığı bireyin bedenindeki duyguların farkına varması, duyguları tanıması, adlandırması ile duyguların nedenleri hakkında tartışmalar yapması, fikirleri uygun biçimde ifade etmesi ve işleme becerisi kapsamında duygular hakkında iletişime geçmesi olarak tanımlamaktadır. Duygusal okuryazarlık sayesinde bireyler, kendi duygularının ve çevresindeki kişilerin duygularının alıcısı olurlar ve davranışlarını bu yönde düzenleyerek sağlıklı iletişim gerçekleştirme fırsatı elde ederler. Srinkanth ve Sonawat (2012) da duygusal

okuryazarlığın kişilerin olumsuz durumlardan kaçabilmesinde faydalı olduğunu ve duyguların anlamlandırılması aracılığıyla kişinin diğerleriyle kuracağı ilişkiyi kolaylaştırdığını vurgulamıştır.

Duygusal okuryazarlığa dair birçok tanım yapılmıştır. Bu tanımların çoğunda duygusal okuryazarlığın kişisel boyutu ele alınmış olsa da Flynn (2010) tanımında başkalarının duygularını düzenlemeyi de duygusal okuryazarlık kapsamında değerlendirmiştir. Flynn'e göre (2010) duygusal okuryazarlık, kendinin ve başkalarının duygularını tanıma ile kendinin ve başkalarının duygularını düzenleme ve başkalarının duygularına uygun tepki verebilmedir. Genel tabiriyle duygusal okuryazarlık, duyguları anlamanın dili olarak tanımlanmaktadır (Srikanth ve Sonawat, 2012). Duygusal okuryazarlıkla ilgili tanımların ortak yönü, duyguların bireysel olarak yaşanmasına rağmen başkalarıyla etkileşimler sonucu ortaya çıktığı fikridir (Camilleria ve diğerleri, 2012; akt. Altan, 2022).

2.1.2.1. Duygusal Okuryazarlığın Bileşenleri

Duygusal okuryazarlığın kapsamı ve bileşenlerine dair bilgiler henüz sınırlıdır (Kandemir ve Dündar, 2008). Bu konudaki sınıflandırmalardan biri Steiner'e aittir. Steiner (2003), duygusal okuryazarlığı beş ana boyutta irdelemiştir. Bunlar: kendi duygularını bilmek, duyguları yönetmeyi öğrenmek, duygusal hasarı azaltmak/yok etmek ve empati düzeyi yüksek olmaktır.

Weare'e (2004) göre, duygusal okuryazarlık, bireyin kendi duygularının ve başkalarının mevcut duygu durumlarının farkında olması, duyguları anlaması ve bunları kullanabilme yeteneğidir. Bu durum, içerisinde öz farkındalık, öz güven ve iletişime geçebilme ve sorunları iletişimle çözebilme becerisi, sağlıklı ilişkiler kurabilme ve empati kurabilme becerilerini içermektedir (Kandemir ve Dündar, 2008).

Duygusal okuryazarlığa ilişkin bir diğer sınıflandırma da Suhaily ve Riah'a aittir. Suhaily ve Riah (2005), duygusal okuryazarlığın empati yapabilme, duygusal farkındalığı olma, sosyal beceri ve öz düzenleme gibi becerilerden oluştuğunu ifade etmektedirler (akt. Kandemir ve Dündar, 2008). Yapılan tanımlar ışığında duygusal okuryazarlığın kendi duygularının ve başkalarının duygularının farkında olma, duygusal hasarı giderebilme, sosyal beceri, güven ve iletişim bileşenlerini içerdiği söylenebilir. Bu araştırma kapsamında annelerin duygusal okuryazarlık becerilerini ölçmek amacıyla kullanılan Duygusal Okuryazarlık Ölçeği'nde alt boyutlar olarak öz düzenleme,

duygusal farkındalık ve sosyal beceri, duygusal okuryazarlık bileşenleri olarak ele alınmış ve açıklanmıştır.

2.1.2.1.1. Öz Düzenleme

Öz düzenleme kavramı; bilişsel, davranışsal ve duyuşsal bileşenleri barındıran çok boyutlu bir yapıdır (McClelland vd., 2010; akt. Altan, 2022). Öz düzenleme, kişilerin çevrelerindeki uyarıcılardan ve kişilerden gelen dönütleri, içsel ve dışsal durumlara yönelik davranış, duygu ve diğer bilişsel fonksiyonları harekete geçirme, devam ettirme ve uyum sağlama becerilerini etkin biçimde kullanabilmesidir (Moilanen, 2007). Bir başka tanıma göre ise öz düzenleme, kişilerin öğrenme amaçlarını tespit ettikleri, bilişlerini, davranışlarını ve motivasyon durumlarını düzenledikleri aktif ve yapıcı bir süreçtir (Pintrich, 2000). Bir başka ifadeyle öz düzenleme, güçlü hissedilen duyguları yönetebilme, diğerleri ile iletişimde davranışları düzenleyebilme ve dikkati odaklayabilme olarak açıklanabilir (Murray vd., 2016). Öz düzenlemenin farklı araştırmacılar tarafından birçok tanımı yapılmış olsa da genel manada kişinin dengesizlik durumlarını kontrol altına alabilmesi ve bu durumlara uygun düşecek tepkileri verebilmesi olarak tanımlanabilmektedir.

Kişinin iletişim esnasında duygu ve davranışlarını yönetebilmesi ve çevreye uyum sağlaması hususunda öz düzenleme becerisi önem arz etmektedir (Campell, 2002; Sameroff, 2008; akt. Bozkurt-Yükçü, 2017). Yapılan araştırmalar incelendiğinde, öz düzenleme becerisi düşük veya eksik olan bireylerin psikolojik iyi oluşlarının bu durumdan olumsuz etkilendiği, davranışlarını yönetmede başarısız oldukları ve çevreye ve kendilerine dair tutarsız davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir (Bandura, 1991; Baumeister ve Heatherton, 1996).

Sonuç olarak, öz düzenleme becerisinin bireyin kendisine ve çevresine iletişim çerçevesinde olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, çocukların iletişim hususunda dâhil oldukları ilk ortam olan ailenin öz düzenleme becerisine sahip olmasının ebeveynlik tutumlarını olumlu etkileyeceği dolayısıyla öz düzenleme becerisinin ebeveyn-çocuk bağına katkıda bulunacağı söylenebilir.

2.1.2.1.2. Duygusal Farkındalık

Duygusal farkındalık, bireyin hissettiği duyguların bilincinde olmasını ifade etmektedir. Duygusal farkındalık, duyguların yaşanmasının yanı sıra duyguları tanımayı

ve duygusal durumlar üzerine düşünmeyi ifade etmektedir (Croyle ve Waltz, 2002). Duygusal farkındalık iki boyutta incelenmektedir: duygulara dikkat ve duygunun netliği. Duygulara dikkat, kişinin duygularını ne düzeyde fark ettiği ve düşündüğü anlamına gelmektedir (Altan, 2022). Duyguların netliği ise bireyin kendi duygularını ne netlikte anlamlandırdığı, ayırt ettiği ve bu duyguları nasıl tanımladığı olarak ifade edilmektedir (Thompson vd., 2009).

Prinz'e göre (2005), duygusal farkındalık üç aşamadan oluşmaktadır ve ilk adım bireyin kendi duygularının farkında olmasıdır. İkinci adım, bireyin hissettiği duygunun nedenlerinin farkına varmasıdır. Duygulara kaynaklık eden düşüncelerin belirlenmesi bu adımda önem taşımaktadır. Üçüncü adım ise bireyin hangi özel duyguya sahip olduğunun farkında olmasıdır (Altan, 2022).

Kişinin çevresindekilerin duygularını fark etmek ve anlamlandırabilmek için önce kendi duygularının farkında olması ve duygularını doğru biçimde tanımlayabilmesi gerekmektedir. Çünkü ne hissettiğini bilen birinin negatif düşünceler ile baş edip bu düşünceleri olumluya dönüştürmesi kolaylaşacaktır (Feldman-Barret vd., 2001). Aynı zamanda kendi duygularını tanımlayabilen kişi, duyguların ortaya çıkmasındaki alt nedenleri bilen ve duyguların hem fiziki hem de sözsüz iletişim yoluyla nasıl dile getirildiğinin bilincinde olan kişi olarak da tanımlanmaktadır (Knight ve Modi, 2014).

Duygusal farkındalık, duygu düzenleyebilme becerisi ve duygusal okuryazarlık için ön koşul olarak görülmektedir çünkü duygusal farkındalığı yüksek olan bireyler, çevreleriyle daha uyumlu, kişilere karşı daha empatik ve olumlu ilişkiler kurmaya yatkın hem kendinin hem de çevresindekilerin karşılaştığı problemleri çözüme kavuşturmada daha başarılı olmaktadırlar (Kuzucu, 2016). Bu doğrultuda, duygusal farkındalığın bireysel ve sosyal uzantıları olduğu ve duygusal farkındalığın sosyal uzantısından yola çıkarak ebeveynlerin duygusal farkındalık becerisine sahip olmalarının çocukları ile kurdukları iletişimde önemli olduğu görülmektedir (Altan, 2022).

2.1.2.1.3. Sosyal Beceri

Sosyal beceri, genel anlamıyla kişinin çevresiyle sağlıklı ilişkiler kurmasına vesile olan, hayatı boyunca etkin kullanacağı ve kişiyi amaçlarına ulaştırma konusunda fayda sağlayacak bir beceridir. Bir başka tanıma göre ise kişilerin diğer bireyler ile

kurdukları iletişimin işlevselliğini artıran sosyal beceri kavramı, sosyal olarak onay gören davranışları uygulamayı, onay görmeyen davranışları ise ayırt etmeyi ve uygulamamayı kapsamaktadır (Gersham ve Elliot, 1993; akt. Dereli, 2008). Sosyal bir varlık olan insan için çevresiyle iletişime geçmeyi, çevresine zihnen ve fiziken temas etmeyi içeren sosyal beceriler sergileme, doğal bir davranış olarak görülmektedir.

Sosyal becerilerin temelleri diğer birçok beceri gibi okul öncesi dönemde atılmaktadır. Çocuğun sosyalleştiği ilk ortamın aile olduğu düşünüldüğünde, çocuklarına iyi bir model olabilmek adına ebeveynlerin sosyal açıdan donanımlı olmaları gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Sosyal becerileri gelişmiş olan ebeveynlerin çocuklarının hayatı daha pozitif algıladıkları ve çevreleriyle kurdukları iletişimin de daha olumlu olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Cohn, Patterson ve Christopoulos, 1991; Putallaz, 1987). Bunlara dayanarak ebeveynlerin sosyal becerileri ne kadar gelişmiş ise çocuklarıyla kuracakları iletişimin de o kadar etkili olacağı söylenebilir.

2.1.3. Bilişsel esneklik

Martin ve Anderson (1998) bilişsel esnekliği, bireyin alternatif çözüm yollarının farkında olması, yeni durumlara adapte olması ve bunu yaparken kendini yetkin hissetmesi şeklinde tanımlamaktadır. Dennis ve Vander Wal'a göre (2010) ise bilişsel esneklik, kişinin bilişsel kalıplarını çevresine uygun biçimde düzenlemesi ve yeni ortama uyum gösterme becerisidir. Bilişsel esneklik aynı zamanda sorunlar karşısında alternatifler üretebilme, yaratıcı düşünme ve öz yeterlik ile de ilişkilendirilebilmektedir.

Bilişsel esneklik kavramı ele alındığında "bilişsel" ile ifade edilmek istenen, yeni bilginin işlenmesi esnasında önceki bilgilerin hatırlanması ile bilginin yeniden yapılandırılması iken "esneklik" ile ifade edilmek istenen, kişinin bu bilgiyi diğer durumlara uyarlayıp uygun biçimde kullanabilme becerisidir (Spiro, Feltovich, Feltovich, Jacobson ve Coulson, 1991). Bilgiyi kodlama ve farklı durumlara uyarlama süreci kişiden kişiye farklılık gösterdiği için bilişsel esnekliğin de bireysel farklılık içerdiği söylenebilir (Konuk, 2021).

Kişiler arası ilişkilerde önemli bir rolü olan bilişsel esnekliğin, bireylerin daha uyumlu ve ılımlı yönlerini ön plana çıkarmak konusunda katkısı bulunmaktadır. Bireyler için "bilişsel esneklik düzeyi yüksektir" ifadesi kullanılıyorsa o bireylerin analitik davrandıkları ve değişikliklere açık olup çözüm odaklı oldukları; "bilişsel

esneklik düzeyi düşüktür" ifadesi kullanılıyor ise de bireylerin analitik değil bütüncül bakış açısına sahip olduğu ve değişikliklere kapalı olduğu anlamı çıkarılabilmektedir (Jonassen ve Grabowski, 1993).

Yapılan araştırmalara göre, bilişsel olarak esnek olan bireylerin kişiler arası uyum konusunda da başarılı oldukları bulunmuştur (Barnfather ve Amod, 2012; Dreisbach ve Goschke, 2004; Maltby vd., 2004; Martin vd., 1998; Martin ve Rubin, 1995). Martin ve Anderson'a göre de bilişsel esnekliğe sahip kişiler girişimci, yetkin, ilgili, sorumluluklarının farkında olan ve yaşadıklarını mantık çerçevesine oturtabilen bireylerdir ve bu bireylerin kendilerini öz güvenli, hazırcevap, dikkatli ve anlayışlı olarak gördükleri ifade edilmektedir (Martin ve Anderson, 1996; 1998). Sapmaz ve Doğan (2013) da bilişsel esnekliği yüksek bireylerin, başkalarının yardımı olmadan karar alabilen, olaylara ve durumlara farklı pencerelerden bakabilen, iyimser, kendilik saygısı ve öz denetimi yüksek, depresif davranışları ve düşünceleri ise düşük bireyler olduklarını belirtmişlerdir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde bağlanma stilleri, duygusal okuryazarlık ve bilişsel esneklik konuları ile ilgili yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.2.1. Bağlanma Stilleri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Jacobson ve Wille (1986), yaptıkları araştırmada bebek ile anne arasındaki bağlanma örüntüsünün, 2-3 yaş arasındaki akran etkileşiminin gelişimi üzerindeki etkisini incelemişlerdir. "Yabancı Durum Prosedürü"ne göre 18 aylık 24 çocuğu, 25 dakikalık serbest oyun seansları ile 2 ve 3 yaşlarına kadar boylamsal bir çalışma ile gözlemlemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, güvenli bağlanma sergileyen çocukların, kaçınan bağlanan çocuklara göre iyi iletişim kurdukları ve daha çok olumlu tepki aldıkları bulunmuştur.

Seven (2006), sosyal beceri düzeyi ile bağlanma durumu arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlı yaptığı çalışmada altı yaş grubu 110 çocuk ile çalışmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Sosyal Beceri Değerlendirme Sistemi Temel Eğitim Öğretmen Formu" ve "Cassidy Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, bağlanma güvenliği ile sosyal beceriler arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda bağlanma ile

cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken bağlanma ile ebeveyn öğrenim durumu ve sosyoekonomik düzey arasında anlamlı farklılıklar olduğu araştırmanın bulguları arasında yer almıştır.

Sardoğan, Karahan, Dicle ve Menteş (2007), bağlanma stillerine göre ebeveyn evlilik çatışmalarını algılama biçimini karşılaştırmaya yönelik yaptıkları çalışmada, 623 çocukla çalışmışlardır. Veriler "Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği" ve "Ebeveyne Bağlanma Ölçeği" aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, güvensiz bağlanan çocukların ebeveynlerinin evlilikteki çatışmalarını diğer çocuklara oranla daha tehdit edici algıladıkları, anne babaları ayrı olan çocukların bağlanma düzeylerinin ebeveynleri birlikte olan çocuklara oranla daha düşük olduğu ve bu çocukların güvensiz bağlanma sergiledikleri tespit edilmiştir.

Hamarta, Deniz ve Durmuşoğlu-Saltalı (2009), ilişkisel tarama modeline uygun olarak yaptıkları araştırmada bağlanma stilleri ile duygusal zekâ arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Tesadüfi küme örnekleme uygun olarak seçtikleri 463 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmada verileri "İlişki Ölçekleri Anketi" ve "Bar-On Duygusal Zekâ Anketi" aracılığıyla toplamışlardır. Araştırmada, bağlanma stillerinin, duygusal zekâ yeteneklerini anlamlı seviyede yordayıp yordamadığını tespit etmeye çalışmış ve güvenli bağlanma stili ile duygusal zekâ arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca güvenli bağlanma stili ile duyguları algılama, düzenleme ve yönetme arasında da pozitif bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir.

İlaslan (2009), annelerin bağlanma stilleri ve çocukların özlük niteliklerinin okul öncesi çocuklarının bağlanma davranışlarını etkileyip etkilemediğini incelemek amacıyla bir çalışma yürütmüştür. Araştırmada 2-5 yaş arasında tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçilen 57 çocuk ve bu çocukların anneleriyle çalışılmıştır. İlişkisel tarama modelindeki araştırmada, "Bağlanma Q-Set" ve "İlişki Ölçekleri Anketi" veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, cinsiyet ve annenin çalışma durumu değişkenlerine göre çocukların bağlanma davranışlarının farklılık göstermediği, çocukların bağlanma stillerinin anne eğitim durumuna göre ise farklılaştığı, anneleri ilköğretim mezunu olan çocukların güvenli bağlanma davranışlarının, ortaöğretim ve lisans mezunu annelerin çocuklarına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Uluç ve Öktem (2009), okul öncesi çocuklardaki güvenli yer senaryoları ile benliğin çalışan modeli arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmada 33 erkek, 27 kız olmak üzere toplam 60 çocuk ile çalışmışlardır. Çalışmada "Oyuncak Öykü Tamamlama Testi" ve "Kukla Görüşmesi" ölçüm araçları kullanılarak

veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, benliğin zihinsel temsilinin bağlanmayla ilişkili olduğu, bağlanmanın davranış kontrolü ve akran ilişkileri üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu, katılımcıların büyük çoğunluğunun güvenli bağlanan çocuklardan oluştuğu ve erkek çocukların, kız çocuklara oranla daha fazla güvenli bağlanma gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

Göçener (2010), kişilerarası ilişki tarzları ile güvenli bağlanma düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 255 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Veri toplamak için "Anne-Baba Bağlılık Ölçeği", "Kişilerarası İlişkiler Ölçeği" ve "Algılanan Benzerlik Ölçeği" araçları kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, katılımcıların kişilerarası ilişki tarzları ile güvenli bağlanma düzeyleri arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu gözlenmiştir. Ayrıca, katılımcıların anneleri ile kurduğu güvenli bağ düzeylerinin, besleyici ilişkiler üzerinde etkili olduğu bulunmuştur. Dolayısıyla, yaşamın ilk yılında oluşan bağlanma stilinin, bireyin hayatı boyunca kuracağı diğer ilişkilerde de yordayıcı bir görev üstlendiği çıkarımına kanıt niteliğinde bulgulara ulaşılmıştır.

Erden (2014) çalışmasında, farklı sosyokültürel ve ekonomik bağlamlarda yaşayan çocukların zihin kuramı ve bağlanma türleri arasındaki ilişkiyi ele almıştır. Araştırmada nedensel-karşılaştırma modeli kullanılmış ve köy çocukları, kurumda kalan çocuklar ve gezici mevsimlik tarım işçilerinin çocukları olmak üzere dört altı yaş arası toplam 204 çocuk araştırmaya dâhil edilmiştir. Araştırmada veriler "Yanlış Kanı Testleri" ve "Bağlanma Stilleri Öykü Tamamlama Testi" aracılığıyla elde edilmiştir. Araştırma sonucunda, anne ve baba bağlanma stillerinin çocukların cinsiyetlerine göre değişmediği bilgisine ulaşılmıştır. Çocukların yaşadığı farklı sosyoekonomik ve kültürel bağlamların anneye ve babaya bağlanma sürecini yordadığı sonucu da araştırma bulguları arasındadır.

Karaşar (2014), bağlanma stilleri ile sosyal kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla, 200 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Betimsel yöntem kullanılarak yapılan araştırmada veri toplamak amacıyla "İlişki Ölçekleri Anketi" ve "Sosyal Kaygı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasında düşük düzeyde bir ilişkinin varlığı göze çarpmaktadır. Cinsiyet değişkeninin bağlanma üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğu ve erkek öğrencilerin daha fazla güvenli bağlanma gösterdikleri de araştırma sonuçları arasındadır. Ayrıca bağlanma stilleri açısından anne eğitim düzeyinin anlamlı bir fark yaratmadığı görülürken sosyoekonomik düzey açısından

bağlanma stilleri arasında anlamlı bir fark olduğu, sosyoekonomik düzeyi düşük ailelerdeki bireylerin saplantılı bağlanma puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tanış (2014), araştırmasında yetişkinlerdeki bağlanma stilleri ve öfke tarzları arasındaki ilişkiyi ele almış ve 507 kişi ile çalışmıştır. Veri toplamak amacıyla "İlişki Ölçekleri Anketi" ile "Öfke İfade Tarzı Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında kayıtsız, saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri ile öfkenin içe ve dışa yöneltilmesi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla güvenli bağlanma stili ile öfkenin dışa vurulması arasında negatif yönde, öfke kontrolü arasında ise pozitif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bağlanma stilleri ile cinsiyet, yaş ve kardeş sayısı değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur.

Kaymak (2015), ilişkisel model yöntemini kullandığı araştırmada 6 yaş grubu 81 çocuk ile çalışmıştır. Araştırmada veriler "Okul Öncesi Sosyal Davranış Ölçeği-Öğretmen Formu" ve "Güvenli Yer Senaryoları Testi" aracılığıyla toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların çoğunluğunun güvenli bağlanma sergiledikleri ve çocukların bağlanma stilleri ile cinsiyet ve anne öğrenim düzeyi değişkenleri arasında anlamlı ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir.

Ural, Güven, Sezer, Azkeskin-Efe ve Yılmaz (2015), okul öncesi çocuklarının bağlanma stilleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada, okul öncesi eğitim alan beş-altı yaş 224 çocuk ile çalışmışlardır. İlişkisel tarama modeli kullanılan araştırmada "Sosyal Yetkinlik ve Davranış Değerlendirme-30 Ölçeği", "Duygu Düzenleme Ölçeği" ve "Oyuncak Öykü Tamamlama Testi" veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, anneleri ile güvensiz bağlanma gerçekleştiren çocukların, güvenli bağlanan çocuklara oranla kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Duygu düzenleme becerilerinin ise anneye bağlanma stiline göre farklılık gösterdiği ve erkek çocukların kız çocuklara oranla daha fazla güvensiz bağlanma stili sergiledikleri bulunmuştur.

Kurtuluş-Yıldırım'ın (2016), dört-beş yaş çocukların benlik kavramı ve bağlanma stillerini anne davranışları yönünden incelediği araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmış ve okul öncesi eğitime devam eden 60 çocuk ile çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak "Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Ailesi Hikâyeleri", "Purdue Benlik Kavramı Ölçeği" ve "Ebeveyn Kendi Davranışını Değerlendirme Ölçeği"

kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre çocukların cinsiyeti ve ebeveyn eğitim düzeyi değişkenlerinin çocukların bağlanma stillerini anlamlı düzeyde yordamadığı tespit edilmiştir.

Akburak (2017), akran ve öğretmen etkileşimlerini bağlanma stilleri açısından değerlendirdiği araştırmada 8 okul öncesi öğretmeni ve 60 okul öncesi çocuğu ile çalışmıştır. İlişkisel tarama modeline uygun olarak tasarlanan araştırmada "Oyuncak Öykü Tamamlama Testi", "Ladd ve Profilet Çocuk Davranış Ölçeği" ve "Öğrenci-Öğretmen İlişki Ölçeği" veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. Çalışma bulgularına göre, güvenli bağlanan çocuk sayısının güvensiz bağlananlara oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Aksekili (2017), çocukların bağlanma stillerinin ahlaki ve sosyal kural algısı ve sosyal davranışları ile ilişkisini incelemeyi amaçladığı araştırmada, "Tamamlanmamış Oyuncak Bebek Hikâyeleri Ölçeği", "Ahlaki Sosyal Kural Algısı Ölçeği" ve "Sosyal Davranış Ölçeği"ni veri toplama aracı olarak kullanmış ve eğitim almaya devam eden 60 ay ve üzeri 80 çocuk ile çalışmıştır. Bulgulara bakıldığında, kız çocuklarının erkek çocuklara oranla anneye bağlanma düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür.

Koç-Doğanay (2017), okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne bağlanma stillerini tespit etmek, anne bağlanma stilleri ile empatik, duygusal ve sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla gerçekleştirdiği araştırmada 60 ay ve üzeri 109 çocuk ve onların annesi ile çalışmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla "Yakın İlişkiler Envanteri II", "Kısa Empati Ölçeği", "Duygusal Becerileri Değerlendirme Ölçeği" ve "Sosyal Beceri Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında anne öğrenim düzeyine göre duygusal becerinin farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet değişkeni ile bağlanma arasında anlamlı bir fark çıkmazken kız çocukların erkek çocuklara oranla daha yüksek güvenli bağlanma sergiledikleri de araştırmanın sonuçları arasındadır.

Görgü (2018), okul öncesi eğitime devam eden çocukların bağlanma stilleri ile annelerinin bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 160 anne ve onların beş-altı yaş grubu çocukları üzerinde çalışmıştır. İlişkisel tarama modeline uygun olarak tasarlanan araştırmada veri toplamak amacıyla "Oyuncak Öykü Tamamlama Testi", "16 Kişilik Envanteri" ve "Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri" kullanılmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında, annelerin bağlanma stilleri ile çocukların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken annelerin kişilik özellikleri ile çocukların bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit

edilmiştir.

Öztürk (2018), çocukların bağlanma stilleri ile aile işlevleri ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanmış ve 5-6 yaş grubu 125 çocuk ve onların ebeveyni ile görüşmüştür. Araştırmada veri toplama araçları olarak "Tamamlanmamış Bebek Ailesi Hikâyeleri Ölçeği", "Duygu Düzenleme Ölçeği" ile "Aile İşlevleri Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, güvenli bağlanan çocuk sayısının daha az olduğu ve çocuklardaki bağlanma güvenliği düzeyleri arttıkça, duygu düzenleme düzeylerinin de artmakta olduğu görülmüştür. Ayrıca çocukların ailelerindeki iletişim, ilgi, problem çözme ve davranış kontrolü arttıkça, çocukların bağlanma güvenliği düzeylerinin de arttığı araştırma sonuçları arasında yer almaktadır.

Gözübüyük ve Özbey (2019), okul öncesi eğitim alan çocukların bağlanma örüntüleri ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada tesadüfi küme örnekleme yöntemiyle 48-72 aylık 331 çocuk ile çalışmışlardır. İlişkisel tarama modeline uygun olarak yapılan bu araştırmada veri toplamak amacıyla "Bağlanma Öykü Tamamlama Testi" ve "Okul Öncesi Çocuklar İçin Motivasyon Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, güvenli bağlanma sergileyen çocukların motivasyonlarının daha yüksek olduğu, bağlanma durumunun ebeveyn yaşı ve anne öğrenim durumu değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği, baba öğrenim durumu ve anne çalışma durumunun ise bağlanma üzerinde anlamlı farklılık oluşturduğu saptanmıştır. Babası ön lisans ve üstü mezunu olan ve annesi çalışan çocukların daha güvenli bağlandıkları tespit edilmiştir.

Öztürk (2019), dört-altı yaş çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyleri ve oyun davranışları arasındaki ilişkiyi ele aldığı araştırmada okul öncesi eğitime devam eden 100 çocuk ile çalışmıştır. İlişkisel tarama modelindeki bu araştırmada, veri toplamak amacıyla "Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği", "36-71 Aylık Çocuklar İçin Oyun Davranışı Ölçeği" ve "Bağlanma Öykü Tamamlama Testi" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocukların %60'ının güvenli, %40'ının ise güvensiz bağlanma sergiledikleri ve bağlanma stillerinin anne-baba yaşı, anne öğrenim düzeyi ve anne mesleği değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Tulpar (2019), okul öncesi eğitime devam eden dört-altı yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 60 okul öncesi dönem çocuğu ile çalışmıştır. Kesitsel yöntemle yapılan bu araştırmada veri toplamak amacıyla "Güvenli Yer Senaryoları Testi" ve "Okul Öncesi Öz

Düzenleme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, bağlanma stillerinin çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde etkili olduğu, güvenli bağlanan çocukların duygu düzenleme ve akranlarıyla kolay iletişim kurabilme becerilerinin daha gelişmiş olduğu bulunmuştur.

Yelpaze ve Yakar (2019), yaşam doyumu ve bilişsel esnekliği inceledikleri araştırmada 545 üniversite öğrencisi ile (353 kadın, 192 erkek) çalışmışlardır. Araştırmada yaşam doyumu ve bilişsel esneklik bir arada ele alınmış ve üniversite öğrencileri üzerinde fakülte, cinsiyet, sınıf düzeyi ve akademik başarı değişkenleri üzerinden karşılaştırma yapılmıştır. Veri toplamak amacıyla "Yaşam Doyumu Ölçeği" ve "Bilişsel Esneklik Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; kadınların, eğitim fakültesi öğrencisi olanların ve akademik başarı düzeyi düşük olan öğrencilerin bilişsel esneklik düzeylerinin de anlamlı düzeyde düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bilişsel esnekliğin yaşam doyumunu anlamlı düzeyde yordadığı araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır.

Eraslan (2020), çalışmasında okul öncesi eğitime devam eden üç-altı yaş çocukların ebeveynlerine bağlanma stillerini tek ve evli ebeveynleri karşılaştırarak ele almıştır. Araştırmanın örneklemini 40 evli ebeveyn ve onların çocukları ile 40 tek ebeveyn ve onların çocukları oluşturmaktadır. Karma yöntemin kullanıldığı araştırmada veri toplamak amacıyla "Oyuncak Öykü Tamamlama Testi", "Ana-Babaya Bağlanma Ölçeği", "İlişki Ölçeği Anketi" ve ebeveyn görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, ebeveyni evli olan çocukların çoğunluğunun güvensiz, ebeveyni tek olan çocukların ise çoğunluğunun güvenli bağlandığı tespit edilmiştir. Ayrıca ebeveyni tek ve evli olan çocukların bağlanma stillerine göre cinsiyet açısından anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Bağlanma stilleri ile ilgili araştırmalar genel olarak değerlendirildiğinde, araştırmaların çoğunun okul öncesi dönem çocukları ile yapıldığı, güvenli bağlanan çocuk sayısının güvensiz bağlanan çocuk sayısına oranla fazla olduğu ve güvenli bağlanma ile duygu düzenleme becerisi ve duygusal zekâ arasında anlamlı yönde ilişki olduğu görülmektedir.

2.2.2. Duygusal Okuryazarlık ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Liau A.K., Liau A.W., Teoh ve Liau, M.T.L. (2003), duygusal okuryazarlık programının problemli davranışlar üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmada 203 lise

öğrencisi ile çalışmışlardır. Araştırma sonucunda duygusal okuryazarlığın, problem davranışları içselleştirme ve dışsallaştırma ile bağlantılı olduğu görülmüştür. Ayrıca duygusal okuryazarlığın düşük seviyede olmasının depresyon, stres gibi şikâyetlere sebebiyet verdiği, duygusal okuryazarlık becerisinin eksikliğinin suç işleme ve problemli davranışlara yol açtığı tespit edilmiştir.

Nemec ve Roffey (2005), duygusal okuryazarlık ile eğitimde yeniliğin sürdürülebilir olması amacıyla Sağlıklı Okul (Whole School) yaklaşımını ele aldığı çalışmada duygusal okuryazarlığı detaylı biçimde irdelemiştir. İki yıllık bir proje şeklinde yürütülen bu çalışmada duygusal okuryazarlığın sınıf iklimini olumlu yönde etkilediği, öğrenenler arasında güçlü bir bağ kurmada etkili olduğu belirtilmiştir.

Coppock (2007), duygusal okuryazarlık beceri programının öğrenciler üzerindeki etkisini araştırdığı çalışmada çocukların, ebeveynlerin, okul müdürlerinin ve öğretmenlerin duygusal okuryazarlık projesine ilişkin görüşlerini kendi bakış açılarından keşfetmek amacıyla nitel bir araştırma yürütmüştür. Çalışma sonucunda duygusal okuryazarlık beceri programı sayesinde katılımcıların her birinin çok daha iyi iletişim becerilerine kavuştuğu gözlemlenmiştir.

Hallam (2009), öğrenmenin sosyal ve duygusal yönlerine duygusal okuryazarlık programının etkisini incelediği çalışmada olumlu sonuçlara dikkat çekmiştir. Katılımcıların iletişim ve idrak becerilerinin arttığı ve problemli durumlarla baş edebilme becerilerinde iyileşme gözlemlendiği araştırma sonuçları arasındadır.

Durmuşoğlu-Saltalı (2010), okul öncesi dönem çocuklarının duygusal becerileri üzerinde duygu eğitiminin etkisini incelediği araştırmada altı yaş grubundaki 64 çocuk ile çalışmıştır. Bu çocuklardan 32'si deney, 32'si ise kontrol grubunda yer almaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla "Altı Yaş Çocuklarının Duygusal Becerilerinin Değerlendirilmesi Testi" kullanılmıştır. Deney öncesi ve deney sonrası olmak üzere çocuklara test iki kere verilmiştir. Ek olarak deney grubuna eğitim programı, bittikten sekiz hafta sonra tekrar uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, deney ve kontrol grupları arasında sosyal ve duygusal beceriler açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır fakat duyguları tanıma, ifade etme ve total duygusal beceri açısından deney grubunun lehine bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Arda ve Ocak (2012), PATHS okul öncesi programını, Türkçeye uyarlamış ve uygulamıştır. Çalışmaya 5-6 yaşında 95 okul öncesi çocuğu ve 7 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. 9 hafta süren program sonunda, programın çocukların motivasyon, dikkat, duygularını ifade etme, uyum, birlikte çalışma, problem çözme becerilerini artırdığı

tespit edilmiştir. Ayrıca programın öğretmenlerin disiplin stratejilerini, duygusal destek ve problem çözme becerileri ile istenmeyen davranışları önleme düzeylerini olumlu anlamda etkilediği araştırma bulguları arasındadır.

Hagelskamp, Brackett, Rivers ve Salovey (2013), RULER duygusal okuryazarlık programı çalışmalarını, 62 okul kapsamındaki 164 sınıftaki beş ve altıncı sınıf öğrencileri ve 90 öğretmenle iki yıllık bir çalışma şeklinde yürütmüşlerdir. Bulgulara bakıldığında, programın uygulamaya konulduğu sınıflarda daha nitelikli bir öğretim alanı, daha kuvvetli duygusal birliktelik ve destek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Alemdar (2014), ortaöğretim öğrencilerinin duygusal okuryazarlık beceri düzeylerini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada 1103 öğrenci ile çalışmıştır. Tarama modeli kullanılan bu araştırmada veri toplamak amacıyla "Duygusal Okuryazarlık Beceri Ölçeği" araştırmacı tarafından geliştirilerek kullanılmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında, duygusal okuryazarlığın sınıf kademesine, kardeş sayısına ve ebeveyn eğitim durumuna göre farklılaşmadığı bulunmuştur.

Bozkurt-Yükçü (2017), yaptığı araştırmada ebeveynlerin duygusal okuryazarlıkları ile 4-6 yaş çocuklarının duygu düzenleme ve sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. İlişkisel tarama modelinde yürütülen araştırmanın örneklemini 240 çocuk ve ebeveyn oluşturmaktadır. Veri toplamak amacıyla "Duygusal Okuryazarlık Ölçeği", "Duygu Düzenleme Ölçeği" ve "Wally Sosyal Problem Çözme Dedektif Oyun Testi" kullanılmıştır. Çocuğun duygu düzenleme becerisinin annenin eğitim düzeyi ve ailenin aylık gelirine göre farklılık gösterdiği araştırma sonuçları arasındadır. Aynı zamanda duygusal okuryazarlık düzeyinin, ebeveynin yaşına, öğrenim düzeyine ve aylık gelirine göre farklılık göstermediği ancak çalışan ebeveynlerin çalışmayan ebeveynlere oranla yüksek duygusal okuryazarlık düzeyi sergiledikleri tespit edilmiştir.

Ateş (2019), okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerin duygusal okuryazarlığı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada 60-66 aylık 466 çocuk ve onların ebeveyni ile çalışmıştır. Veri toplamak amacıyla "Duygusal Okuryazarlık Ölçeği" ve "Okul Öncesi Sosyal Beceri Değerlendirme Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlerin duygusal okuryazarlık puanlarının oldukça yüksek olduğu, ebeveynlerin duygusal okuryazarlık düzeylerinin çocukların sosyal beceri düzeylerini arttırdığı, ebeveynlerin duygusal farkındalık düzeyinin çocukların duygularını yönetme becerilerini ve sosyal becerilerini arttırdığı tespit edilmiştir. Ebeveynlerin yaş faktörünün, çalışma durumunun ve öğrenim

düzeyinin duygusal okuryazarlık toplam puanını etkilemediği ortaya konmuştur. Ayrıca ebeveynlerin sosyal beceri, duygusal okuryazarlık ve farkındalık toplam puanlarının çocuğun cinsiyetine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Balta-Özkan (2019), öğrencilerin duygusal okuryazarlık ve akademik stres düzeylerini incelediği araştırmayı dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci sınıfta öğrenim gören 962 öğrenci ile yürütmüştür. Karma bir çalışma olan bu araştırmada tarama modeli kullanılmış ve veri toplamak amacıyla "Akademik Stres Ölçeği", "Duygusal Okuryazarlık Ölçeği" ve yarı yapılandırılmış bireysel görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında, duygusal okuryazarlık düzeyinin öğrencilerin cinsiyetlerine ve ebeveyn eğitim ve çalışma durumuna göre farklılaşmalar gösterdiği gözlenmiştir. Ayrıca duygusal okuryazarlık ile akademik stres arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu da araştırmanın bulguları arasında yer almaktadır.

Duygusal okuryazarlık ile ilgili araştırmalar genel olarak incelendiğinde, çoğunlukla yetişkinler ile çalışıldığı, duygusal okuryazarlığın duygusal destek ve sosyal beceriler ile doğru orantılı; iletişimsizlik ve stres ile ise ters orantılı olduğu görülmektedir.

2.2.3. Bilişsel Esneklik ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Martin ve Rubin (1995), bilişsel esneklik ile etkileşim eğilimi ve iletişim kurmada isteksizlik arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmaya 275 katılımcıyı dahil etmişlerdir. Katılımcıların bilişsel esneklik düzeyleri ile dikkat, anlayış ve dışa dönüklük değişkenleri arasında pozitif yönde; kaçınma boyutuyla ise negatif yönde bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Martin, Anderson ve Thweatt (1998), bilişsel esneklik ile iletişim esnekliği arasındaki ilişkiyi irdeledikleri araştırmada 276 katılımcı ile çalışmışlardır. Araştırma sonucunda kişilerin bilişsel esneklikleri ile sözel saldırganlıkları arasında negatif; uyum ve toleransları arasında ise pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Bilgin (2009), bilişsel esnekliği yordayan faktörleri belirlemek amacıyla yaptığı araştırmada Çukurova Üniversitesi'nde öğrenim görmekte olan 17-18 yaşları arasında toplam 155 kişi ile çalışmıştır. Araştırmada "Kişilerarası İlişkiler Ölçeği", "Arkadaş Bağlılığı Ölçeği", "Bilişsel Esneklik Ölçeği", "Anne Baba Bağlılık Ölçeği", "Sosyal Yetkinlik Beklentisi Ölçeği", "Anne Baba Tutum Ölçeği" ve "Problem Çözme

Envanteri" veri elde etmek amacıyla kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, bilişsel esneklik ile sosyal yetkinlik beklentisi, otoriter ebeveyn tutumu ve problem çözme becerisi arasında anlamlı ilişki olduğu ve otoriter ebeveyn tutumunun bilişsel esnekliğe ket vurduğu tespit edilmiştir.

Altunkol (2011), bilişsel esneklik ve stres düzeyi arasında anlamlı ilişkinin varlığını tespit etmeye yönelik yaptığı ilişkisel tarama modelindeki araştırmada, 484 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. Araştırmada "Bilişsel Esneklik Ölçeği" ve "Algılanan Stres Ölçeği" veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, stres ile bilişsel esneklik arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu, erkeklerin bilişsel esneklik düzeylerinin kızlara oranla daha yüksek olduğu, bunun yanı sıra sosyoekonomik düzey ile bilişsel esneklik arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir.

Yücel (2011), Web destekli probleme dayalı programlama dili öğretiminde öz düzenleme becerisi ve bilişsel esneklik düzeyinin sınıf gruplarına göre karşılaştırılıp öğrenci başarısı üzerindeki etkisinin ölçülmesini amaçladığı çalışmada araştırma modellerinden karşılaştırmalı nedensel araştırma kullanmış ve 75 kişi ile çalışmıştır. Bilişsel zekâ esnekliği yüksek olan kişilerin problem çözme konusunda daha yetkin olduğu tespit edilmiştir.

Öz (2012), yürüttüğü çalışmada öğrencilerin cinsiyet, sosyoekonomik düzey ve öğrenim kademesi değişkenlerine göre bilişsel esneklik, uyum ve kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını incelemeyi amaçlamıştır. İlköğretim ikinci kademe, ortaöğretim ve üniversite öğrencileri ile yürüttüğü araştırmada toplam 1032 kişi ile çalışmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla "Hacettepe Kişilik Envanteri", "Bilişsel Esneklik Ölçeği" ve "Spielberg'in Süreklilik-Durumluluk Kaygı Envanteri" kullanılmıştır. Araştırma bulgularına bakıldığında, öğrencilerin bilişsel esneklikleri arttıkça kaygı düzeylerinin azaldığı gözlenmiştir. Öğrenim kademesi değişkeni ile bilişsel esneklik puanları arasında ise bir ilişkinin olmadığı tespit edilmiştir.

Zahal (2014), özel yetenek sınavına tabi tutulan adayların öğrenme biçimleri ve bilişsel esneklikleri ile sınav başarıları arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada 449 üniversite öğrencisi ile çalışmıştır. İlişkisel tarama modelinde olan bu araştırmada veri toplamak amacıyla "Bilişsel Esneklik Envanteri" ve "Kolb Öğrenme Stili Envanteri-III" kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına bakıldığında, sınav başarısı ile bilişsel esneklik arasında anlamlı bir ilişki olduğu; bilişsel esneklik düzeyi ile yaş, cinsiyet ve okul türü arasında ise bir ilişki görülmediği tespit edilmiştir.

Asıcı ve İkiz (2015), mutluluk ve bilişsel esneklik arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yaptıkları araştırmada 278 üniversite öğrencisi (197 kız, 81 erkek) ile çalışmışlardır. Araştırmada veri toplamak amacıyla "Bilişsel Esneklik Envanteri" ve "Oxford Mutluluk Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, bilişsel esneklik ve mutluluk düzeyi arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişkiye rastlanmıştır.

Bilgiç (2015), ergenlerin bilişsel esneklik düzeyleri ile karar stratejilerini cinsiyet ve öğrenim kademesi düzeyi değişkenlerine göre incelediği çalışmada 1010 öğrenci ile çalışmış ve veri toplamak amacıyla "Bilişsel Esneklik Ölçeği" ve "Karar Stratejileri Ölçeği" kullanmıştır. Bilişsel esneklik düzeyi arttıkça isabetli karar alma puanının da arttığı araştırmanın bulguları arasındadır.

Güler (2015), lise öğrencilerini üniversite öğrencileri ile bilişsel esneklik ve depresyon ilişkisi açısından karşılaştırmayı amaçladığı araştırmasında 361 kişi ile çalışmıştır. Araştırma bulgularına göre, bilişsel esneklik ile yaş arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ancak bilişsel esneklik ile depresyon arasında negatif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Başsu-Dağgeçen (2016), ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin bilişsel esneklik düzeyi ile öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeyi arasındaki ilişkiyi bazı demografik özellikler açısından incelediği araştırmasında 776 kişi işe çalışmıştır. Veri toplamak amacıyla "Bilişsel Esneklik Ölçeği" kullanılmış ve bulgulara bakıldığında öğretmenlerin yaş ve bilişsel esneklik düzeyi değişkenlerine göre öğrencilerinin bilişsel esneklik puanlarının anlamlı fark göstermediği gözlemlenmiştir.

Bilgin (2017), ergenlerde beş faktör kişilik özelliği ile bilişsel esneklik arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada 441 ergenle çalışmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında, ergenlerin bilişsel esneklik düzeyi arttıkça dışa dönük sosyal davranışlarının ve öz denetim becerilerinin de arttığı; bilişsel esneklikleri azaldıkça ise duygusal açıdan dengesiz hâle geldikleri tespit edilmiştir.

Buğa, Özkamalı, Altunkol-Wise ve Çekiç (2018), bilişsel esneklik düzeyine göre sosyal problem çözme tarzlarını incelenmek amacıyla yaptıkları araştırmada Gaziantep Üniversitesinde dört yıllık fakültelerde okuyan 18–25 yaş arasındaki öğrencilere uygun örnekleme yoluyla ulaşmışlardır. Araştırmanın örneklemini 220 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak "Bilişsel Esneklik Ölçeği" ve "Sosyal Problem Çözme Envanteri-Kısa Formu" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, sosyal problem çözme becerisinin, problem çözme stillerinin ve

probleme yönelik tutumların bilişsel esneklik düzeylerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Buna göre bilişsel esneklik düzeyi yüksek olan öğrencilerin etkili problem çözme becerilerine sahip olduğu gözlemlenmiştir.

Yazgan'ın (2019), savunma mekanizmaları, bağlanma stilleri ve bilişsel esneklik arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi ile seçilen 150 kişi ile yapılan araştırmada veri toplamak amacıyla "Bilişsel Esneklik Envanteri", "Savunma Biçimleri Ölçeği" ve Bağlanma Stilleri (İlişkiler) Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, savunma ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin aracı rolü olduğu ve bilişsel esnekliğin, bağımlı değişken olan bağlanma stillerini etkilediği bulunmuştur.

Atayeter (2020), okul öncesi çocuklarının mizaç özellikleri ile ebeveynlerin mükemmeliyetçilik ve bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanmış ve okul öncesi eğitime devam eden 3-6 yaş 287 çocuk ve ebeveyni ile çalışmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla "Çocuklar İçin Kısa Mizaç Ölçeği", "Bilişsel Esneklik Envanteri" ve "Frost Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, ebeveynlerin bilişsel esneklik düzeylerinin yaşa göre anlamlı düzeyde farklılaştığı buna karşın çalışma durumuna ve eğitim düzeyine göre ise anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır.

Alhas (2021), ergenlerde bilişsel esneklik düzeyi ile algılanan anne baba tutumu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada 503 ergen ile çalışmıştır. Tarama ve ilişkisel tarama modellerinden faydalandığı araştırmada "Bilişsel Esneklik Ölçeği" ve "Anne Baba Tutum Ölçeği" veri toplamak amacıyla kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, bilişsel esneklik düzeyi ile algılanan ebeveyn tutumu arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu ve bilişsel esneklik üzerinde cinsiyet değişkeninin etkisi bulunurken yaş değişkeninin bir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.

Büyüksu (2021), Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı almış çocukların annelerinin bilişsel esneklik becerileri ile anne-çocuk ilişkisini incelediği çalışmasında ilişkisel tarama yöntemi kullanmış ve 36-72 ay arası Otizm Spektrum Bozukluğu tanılı çocuğa sahip 220 anneyi çalışmasına dâhil etmiştir. Araştırmada veriler "Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği" ve "Bilişsel Esneklik Envanteri" kullanılarak toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre, olumlu ebeveyn çocuk ilişkisi arttıkça alternatifler, kontrol ve bilişsel esneklik algısı da artmaktadır. Ayrıca annenin yaşı, öğrenim durumu, gelir düzeyi, çocuklarıyla ilgilendikleri süre ve çocukluk çağında kendi ebeveynlerinin tutumları ile

ebeveyn çocuk ilişkisi arasında anlamlı yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yaş grupları arasındaki karşılaştırma yapıldığında 26-30 ve 36-40 yaşındaki annenin 18-25 yaşındaki anneye göre daha yüksek olumlu ebeveyn çocuk ilişkisi kurduğu tespit edilmiştir. Öğrenim durumu grupları arasındaki karşılaştırma yapıldığında ise lise, üniversite ve lisansüstü mezunu annenin ilkokul mezunu anneye göre daha yüksek olumlu ebeveyn çocuk ilişkisi kurduğu tespit edilmiştir.

Edemen (2021), kişilerin ebeveynlerine bağlanmaları ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada 200 yetişkin birey ile çalışmıştır. Araştırmada veri toplamak amacıyla "Bilişsel Esneklik Ölçeği" ve "Ana-Babaya Bağlanma Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında, bağlanma düzeyi ve yaş arttıkça bilişsel esnekliğin de arttığı tespit edilmiştir.

Usluca'nın (2021), erken evre uyum bozucu şemalar, bilişsel esneklik ve bilişsel duygu düzenleme değişkenleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmanın örneklemini 343 yetişkin oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla "Young Şema Ölçeği Kısa Form-3", "Bilişsel Duygu Düzenleme Ölçeği" ve "Bilişsel Esneklik Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, bilişsel esneklik ile güvensizlik, karamsarlık, duyguları bastırma ve duygusal yoksunluk, terk edilme, dayanıksızlık ve sosyal izolasyon arasında negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir. Öte yandan bilişsel esneklik ile plana yeniden odaklanma, olumlu yeniden gözden geçirme ve bakış açısına yerleştirme arasında ise pozitif yönde bir ilişki gözlenmiştir.

Hatipoğlu (2022), kaygının yordayıcıları olarak ebeveyn kabul-reddi, bilişsel esneklik, belirsizliğe tahammülsüzlük ve bilişsel davranışsal kaçınmanın rolünü incelediği araştırmasında 350 yetişkin ile çalışmıştır. Veri toplamak amacıyla "Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği-Yetişkin Kısa Form", "Bilişsel Esneklik Envanteri", "Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği", "Bilişsel Davranışsal Kaçınma Ölçeği" ve "Penn Eyalet Endişe Ölçeği" kullanılmıştır. Bilişsel esnekliğin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı araştırmanın bulguları arasındadır.

Mazlum (2022), öğretmenlerin bilişsel esneklik ve dijital okuryazarlıklarını incelediği çalışmasında tarama modeli kullanmış ve 236 öğretmen ile görüşmüştür. Araştırmada veri toplamak amacıyla "Dijital Okuryazarlık Ölçeği" ve "Bilişsel Esneklik Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre, öğretmenlerin bilişsel esneklik puanlarının yaşlarına ve eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Turhan (2022), bilişsel koçluk yaklaşımının öğretmenlerin problem çözme

becerileri ve bilişsel esneklikleri üzerindeki etkisini incelediği araştırmada veri toplamak amacıyla “Bilişsel Esneklik Envanteri” ve “Problem Çözme Envanteri” kullanmış ve 300 öğretmenle çalışmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin yaş ve eğitim düzeyi değişkenleri ile bilişsel esneklikleri arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Bilişsel esneklik ile ilgili araştırmalar genel olarak incelendiğinde, araştırmaların yetişkinler üzerinde yapıldığı, bilişsel esnekliğin bağlanma stilleri üzerinde düzenleyici bir rolü olduğu ve bilişsel esneklik becerisinin yokluğunda veya yetersizliğinde duygusal yoksunluk ve sosyal izolasyona sebep olduğu sonuçlarına ulaşılmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ile verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

60-72 ay çocukların bağlanma stilleri ile annelerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel esneklikleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla nicel desende planlanan bu araştırmada, genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri, evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak amacıyla, evrenin bütünü veya örneklem üzerinde yapılan tarama modelleridir. Genel tarama modelleri tekil ya da ilişkisel olabilmektedir. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla sayıdaki değişkenin birlikte değişip değişmediğini, değişiyor ise derecesini belirlemeyi amaçlamaktadır (Karasar, 2014: 79).

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu Tunceli il merkezinde bulunan dört devlet anaokuluna kayıtlı 60-72 ay aralığındaki çocuklar ve onların annelerinden oluşmaktadır. Okullardan alınan bilgilere göre araştırmanın yapıldığı tarihlerde 60-72 ay aralığında okula kayıtlı toplam 332 çocuk bulunmaktadır. Araştırmada, okula kayıtlı olup devam eden çocukların tamamına ulaşılmaya çalışılmış olup ayrıca örneklem alma yoluna gidilmemiştir. Pandemi sürecinin devam etmesi nedeniyle araştırma verilerinin toplandığı 2021-2022 eğitim öğretim yılının ikinci yarıyılında eğitimin birçok kademesinde olduğu gibi okul öncesi eğitim kurumlarında da öğrencilerin okula devamlarında çeşitli aksamalar yaşanmış olup okula devamda yaşanan bu aksaklıklar araştırmaya dahil edilen çocuk sayısını da etkilemiştir. Dolayısıyla araştırmanın katılımcıları, gönüllü olarak araştırmaya katılmayı kabul edip "Gönüllü Katılım Formu" (Ek 5) ve "Veli Onam Formu"nu (Ek 6) imzalayan 87 anne ile onların okula devam eden 60-72 ay aralığındaki 87 çocuğundan oluşmaktadır. Araştırmanın katılımcılarına ait demografik bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Değişkenler	**Gruplar**	**n**	**%**
Çocuğun Bağlanma Stili	Güvenli	69	79
	Güvensiz	18	21
	Toplam	87	100
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	48	55
	Erkek	39	45
	Toplam	87	100
Annenin Yaşı	34 Yaş ve Altı	45	52
	35 Yaş ve Üstü	42	48
	Toplam	87	100
Annenin Eğitim Düzeyi	Lise ve Altı	37	43
	Ön Lisans ve üstü	50	57
	Toplam	87	100
Annenin Çalışma Durumu	Çalışıyor	30	35
	Çalışmıyor	57	65
	Toplam	87	100

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan çocuklardan 69'u (%79) güvenli, 18'i (%21) ise güvensiz bağlanma sergilemektedir. Araştırmaya 48 (%55) kız ve 39 (%45) erkek olmak üzere toplam 87 çocuk katılım göstermiştir. Çocukların annelerine ait demografik veriler incelendiğinde annelerin 45'i (%52) 34 yaş ve altında iken 42 (%48) annenin ise 35 yaş ve üzerinde olduğu; 37 (%43) annenin eğitim düzeyi lise ve altı iken 50 (%57) annenin ön lisans mezunu ve üstü eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Annelerin 30'u (%35) bir işte çalışıyorken 57 (%65) anne ise herhangi bir işte çalışmamaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada çocukların bağlanma stillerini tespiti için "Oyuncak Öykü Tamamlama Testi", annelerin duygusal okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacıyla "Duygusal Okuryazarlık Ölçeği" ve annelerin bilişsel esneklik düzeylerini belirlemek amacıyla ise "Bilişsel Esneklik Envanteri" kullanılmıştır. Araştırmada ayrıca katılımcılara yönelik genel soruların bulunduğu "Genel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgiler aşağıda yer almaktadır. Araştırmada kullanılan ölçekler için ölçeği geliştiren ve uyarlamasını yapan araştırmacılardan gerekli izinler alınmıştır (Ek

3).

3.3.1. Oyuncak Öykü Tamamlama Testi

Oyuncak Öykü Tamamlama Testi (OÖTT), Granot ve Mayseless (2001) tarafından erken çocukluk dönemindeki çocukların güvenli yer senaryolarını değerlendirmek ve sınıflandırmak amaçlı geliştirilmiştir. Ölçekte Bretherton, Ridegeway ve Cassidy (1990) tarafından geliştirilen öykü aktarımı tekniği kullanılmıştır. Söz konusu teknikteki her öyküde bir konu işlenmektedir ve bu konu çocuktaki bağlanma güvenliğini ortaya koymaktadır. Uygulama sırasında çocuklar, uygulamacının başlatıp yarım bıraktığı öyküyü tamamlamaktadır. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Uluç (2009) tarafından yapılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme şeklindeki ölçüm aracında, öyküler uygulamacı tarafından başlatılmakta ve oyuncak insan figürleri ve çeşitli eşyalar kullanarak çocukların öyküleri tamamlaması beklenmektedir (Uluç ve Öktem, 2009).

Ölçekte, birincisi ısınma/hazırlık öyküsü olmak üzere toplam 6 öykü bulunmaktadır. Isınma öyküsü, katılımcının prosedüre aşina olması amacıyla yapılmaktadır ve puanlanmamaktadır. Bağlanmayla ilişkili diğer beş öyküde ise, öykü metninde yaratılan kaygı durumu ile çocukların güvenli yer senaryolarının harekete geçirilmesi amaçlanmaktadır. Öykülerin konuları sırasıyla şu şekildedir: (1) çocuğun kahvaltıda meyve suyunu dökmesi, (2) parkta gezintiye çıktığı sırada çocuğun kayadan düşerek dizini yaralaması, (3) çocuğun uyumak için yatak odasına gittiği sırada korkması, (4) anne-babanın bir süreliğine çocuğu büyükanneye bırakarak evden ayrılması ve (5) çocuk ve anne-babanın yeniden bir araya gelmesi. Ölçeğin kodlanması esnasında dört kriter dikkate alınmaktadır. Bunlar: duyguların açık ifadesi, anne-baba ve çocuk ilişkisinin doğası (Örneğin, ebeveynin duyarlılık ve tepkisellik düzeyi), öyküdeki çatışma durumunun olumlu yönde çözümlenmesi ve çocuğun ifadelerinin öykünün temasıyla tutarlılık içermesi. Her öyküde bağlanma düzeyleri 5'li likert tipi ölçek kullanılarak değerlendirilmekte ve her öyküden en düşük 1 ve en yüksek 5 puan alınabilmektedir. Toplamda ölçekten alınabilecek en düşük puan 5, en yüksek puan ise 25'tir. Kategorik olarak puanlanmak istenirse de 4 veya 5 öyküye güvenli tepki veren çocukların güvenli, 3 ve daha az öyküye güvenli tepki veren çocukların güvensiz bağlandıkları kabul edilmektedir. Sonucun güvenli mi yoksa güvensiz bağlanmayı mı ifade ettiğine güvensiz öykü sayısına göre karar verilmektedir ve üç ve daha fazla

güvensiz öykü içeren bölüm varsa sonuç güvensiz olarak kabul edilmektedir. Bu araştırmada da güvensiz öykü sayısı dikkate alınarak bağlanmanın tespiti kategorik olarak değerlendirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlama formunda genel bağlanma sınıflaması için puanlayıcılar arası güvenirliğin .83 ve her bir öykü için puanlayıcılar arası güvenirliğin .81 ile 1.0 arasında değiştiği belirlenmiştir (Uluç, 2005). Mevcut araştırmada ise Oyuncak Öykü Tamamlama Testi'nin KR-20 güvenirlik katsayısı .71 olarak bulunmuştur. Bu sonuca dayanarak testin güvenilir olduğu söylenebilir.

3.3.2. Duygusal Okuryazarlık Ölçeği

Duygusal Okuryazarlık Ölçeği (DOÖ), bireylerin duygusal okuryazarlıklarını ölçebilmek amacıyla Akbağ, Küçüktepe-Eminoğlu ve Özmercan-Eminoğlu (2016) tarafından geliştirilmiştir. 52 maddeden oluşan başlangıç formu 272 üniversite öğrencisi üzerinde uygulanmış daha sonra 34 maddeden oluşan final formu 345 üniversite öğrencisi üzerinde uygulanmıştır. Ölçek, beşli likert tipinde olup beş boyut ve toplam 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları; "duygusal farkındalık", "sosyal yeterlik", "duyguları anlama", "duygusal öz-yeterlik" ve "duyguları düzenleme" şeklinde isimlendirilmiştir. Ölçekte 11 madde ters yönde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 34, en yüksek puan ise 170'dir. Ölçekten alınan puanın artması hem toplam puan açısından hem de alt boyut puanları açısından duygusal okuryazarlık düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına bakıldığında, Cronbach Alfa katsayısı 0.80, test-tekrar test geçerliği 0.89 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak bu ölçeğin, bireylerin duygusal okuryazarlıklarını ölçmek konusunda geçerli ve güvenilir bir araç olduğu çıkarımına ulaşılmıştır. Mevcut araştırmada ise Duygusal Okuryazarlık Ölçeği'nin Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .76 bulunmuştur. Buna göre ölçeğin güvenilir olduğu söylenebilir.

3.3.3. Bilişsel Esneklik Envanteri

Bilişsel Esneklik Envanteri (BEE), kişilerin olaylar ve durumlar karşısında sergiledikleri bilişsel esneklik düzeylerini ölçmek amacıyla Dennis ve Wal (2010) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin özgün formu, 20 maddedir ve 7'li likert tipi şeklindedir. Ölçeği Gülüm ve Dağ (2012) Türkçeye uyarlamıştır ve uyarlanan hâliyle ölçek beşli likert tipi 20 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte iki alt boyut bulunmaktadır. Ölçeğin alt boyutları; "alternatifler" ve "kontrol" şeklinde isimlendirilmiştir.

Alternatifler alt boyutu, bireyin karşılaştığı zor durumlara olası çözümler bulabileceğini veya insan davranışlarına yönelik alternatif açıklamaların olabileceğini içeren 13 maddeden oluşmaktayken kontrol alt boyutunda zor durumların kontrol edilebileceğine ilişkin ifadeler yer almaktadır ve 7 maddeden oluşmaktadır (Sapmaz ve Doğan, 2013).

BEE, hiç uygun değil seçeneğinden tamamen uygun seçeneğine doğru sıralanan 5'li likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin iki, dört, yedi, dokuz, on bir ve on yedinci maddeleri ters kodlanmaktadır. Ölçekten bilişsel esneklik toplam puanı, alternatifler alt boyutu puanı ve kontrol alt boyutu puanı olmak üzere toplam üç farklı türde puan elde edilebilmektedir. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 100 iken en düşük puan ise 20'dir. Puanların yüksekliği, bilişsel esnekliğin yüksek olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları, Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenim gören 187 kadın, 79 erkek toplam 266 lisans öğrencisinin verileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için faktör analizi yapılarak iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır ve sonuç olarak Bilişsel Esneklik Envanteri'nin tümü ile alternatifler ve kontrol alt boyutlarının iç tutarlılık katsayıları sırasıyla 0.90, 0.89, 0.85 olarak saptanmıştır (Gülüm ve Dağ, 2012). Mevcut araştırmada ise Bilişsel Esneklik Envanteri'nin tümü için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .81 bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre BEE'nin, bireylerin bilişsel esneklik düzeylerini ölçmede kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

3.3.4. Genel Bilgi Formu

Genel Bilgi Formu (Ek 4), araştırmacı tarafından 60-72 ay çocukların ve annelerinin kişisel ve demografik bilgilerinin toplanması amacıyla hazırlanmıştır. Bu form çocuğun adı, ay cinsinden yaşı ve cinsiyeti ile annenin eğitim düzeyi, yaşı ve bir işte çalışma durumu ve doğumundan itibaren çocuğunun bakımını birinci dereceden üstlenip üstlenmediği sorularını içermektedir.

3.4. Verilerin Toplanması

Çukurova Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan Etik Kurul İzni (Ek 1) ve Tunceli İl Milli Eğitim Müdürlüğünden uygulama için gerekli izin (Ek 2) alındıktan sonra araştırmacı bizzat okulları ziyaret ederek önce okul müdürüyle ve ardından 60-72 aylık çocukların

bulunduğu sınıfların öğretmenleriyle görüşmüş ve araştırma hakkında gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Tunceli il merkezindeki devlete bağlı dört anaokulunun öğrenci listelerine okullar aracılığıyla ulaşılmış olup okula kayıtlı ve devam eden 60-72 aylık çocukların annelerine formlar ve ölçekler (Duygusal Okuryazarlık Ölçeği ve Bilişsel Esneklik Envanteri) öğretmenler aracılığıyla ulaştırılmıştır. Bu kapsamda araştırmaya katkıda bulunmayı kabul ederek "Gönüllü Katılım Formu" (Ek 5) ve "Veli Onam Formu"nu (Ek 6) imzalayıp ölçekleri dolduran ve çocuğunun araştırmaya katılmasına izin veren ailelerin çocukları araştırmaya dâhil edilmiştir.

Araştırmacı veri toplamaya başlamadan önce iki hafta boyunca çocuklarla vakit geçirmiş ve çocukların kendisine aşina olmasını sağlamıştır. Sonrasında çocukların bağlanma stillerini ortaya çıkarmak amacıyla Oyuncak Öykü Tamamlama Testi araştırmacı tarafından çocuklara okul sınırları dâhilinde, sessiz bir odada ve bireysel olarak her çocuğa yaklaşık yarım saat ayıracak biçimde uygulanmıştır. Yapılan uygulama, uygulayıcının ve çocuğun sadece elleri ve oyun gözükecek biçimde kamera ile kayıt altına alınmıştır. Oyuncak Öykü Tamamlama testinde kullanılan kukla aile figürleri, masa, yiyecek ve içecek figürleri, kaya, çimen, park, araba, halı, yatak, yastık, örtü vb. oyuncaklar uygulayıcı tarafından temin edilmiştir.

Teste başlamadan önce uygulayıcı tarafından oynanacak oyun hakkında çocuğa bilgi verilmiş, eğer çocuk kamerayı görürse gerekli açıklama yapılarak incelemesine fırsat tanınmış ve ardından aile figürlerini (anne, baba, çocuk, büyükanne) içeren kuklalar çocuğa tanıtılmıştır. Çocuk dilerse çocuk figürlü kuklaya isim vermiştir ve oyun boyunca kuklaya, verilen bu isimle seslenilmiştir.

Oyuncak Öykü Tamamlama Testi, biri ısınma/hazırlık öyküsü olmak üzere toplam altı öyküden oluşmaktadır. Isınma öyküsü bir doğum günü öyküsüdür, çocuğun işleyişi anlaması ve oyuna alışması amacıyla oynanmakta olup puanlamaya dâhil edilmemektedir. Geriye kalan beş öykü ise sırasıyla şu işlem basamaklarını içermektedir:

Birinci öyküde, uygulamacı sofra malzemelerinin olduğu kutuyu sallayarak "Sofrayı hazırlamamda bana yardım etmek ister misin?" sorusunu çocuğa yöneltmekte ve çocuk sofrayı hazırlayana kadar beklemektedir. Daha sonra aile figürleri masanın etrafına dizilir ve yemek esnasında çocuk figürünün kazara meyve suyunu döktüğü canlandırılır. Araştırmacı tarafından öykü burada kesilir ve öyküyü çocuğun tamamlaması beklenir. Eğer anne-baba etrafı temizler, sözel veya fiziksel şiddet içeren herhangi bir davranışta bulunmazsa öykü güvenli olarak; sözel veya fiziksel şiddet içeren bir tutum sergiler veya katılımcı bilmiyorum cevabını verirse öykü güvensiz olarak sınıflandırılmaktadır.

İkinci öyküde, çocuk uyumak için odasına gittiği sırada odasında bir canavar gördüğünü söyleyerek ebeveynlerine seslenir ve öykünün devamını katılımcının getirmesi istenir. Eğer anne-baba çocukla ilgilenir ve çocuk güvenli biçimde uykuya dönerse öykü güvenli olarak; anne-baba çocuğa ilgisiz bir tutum sergiler, canavar figürlere zarar verir veya katılımcı bilmiyorum şeklinde cevap verirse öykü güvensiz olarak sınıflandırılmaktadır.

Üçüncü öyküde, aile parka gitmektedir ve çocuk figürü yüksek bir kayaya tırmanıp düşerek dizini yaralamaktadır. Öykü, uygulayıcı tarafından burada kesilmektedir ve öyküyü katılımcının tamamlaması beklenmektedir. Eğer çocuk yaralandığında anne-baba çocukla ilgileniyorsa, onu tedavi ediyor/ettiriyor veya çocuk tekrar kayaya tırmanıp yaralanmadan aşağı iniyorsa öykü güvenli olarak sınıflandırılmaktadır. Anne-baba çocukla ilgilenmiyor, onu cezalandırıyor, şiddet uyguluyor, figürlerden biri veya birkaçı ölüyor veya katılımcı bilmiyorum şeklinde cevap veriyorsa öykü güvensiz olarak sınıflandırılmaktadır.

Dördüncü öykü bir ayrılık öyküsüdür. Anne ve baba, çocuğu büyükanneye bırakıp tatile gitmektedirler. Bu ayrılık karşısında çocuğun verdiği tepkiye göre öykü değerlendirilmektedir. Eğer çocuk herhangi bir başa çıkma davranışı gösteriyorsa (birlikte oyun oynamak, parka gitmek, yemek hazırlamak, televizyon izlemek vb.) öykü güvenli olarak; çocuk sürekli ağlıyor ya da saldırganlaşıyorsa, figürlerden biri/birkaçı ölüyor/evden kaçıyorsa veya bilmiyorum yanıtı veriliyorsa öykü güvensiz olarak sınıflandırılmaktadır.

Beşinci öykü, yeniden bir araya gelme öyküsüdür. Anne ve babanın eve dönüşünde çocuğun verdiği tepkiye göre değerlendirme yapılmaktadır. Eğer aile bir araya geldiğinde sarılıyor, diyalog kuruyor veya aktiviteler yapıyorsa öykü güvenli olarak; aile bir araya gelemiyor, çocuk saldırganlaşıyor, biri ölüyor/evden kaçıyor, şiddet davranışları görülüyor veya çocuk bilmiyorum yanıtını veriyorsa öykü güvensiz olarak sınıflandırılmaktadır.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla “Oyuncak Öykü Tamamlama Testi”, “Duygusal Okuryazarlık Ölçeği” ve “Bilişsel Esneklik Envanteri” kullanılmıştır. Ölçeklerden elde edilen tanımlayıcı bulgular Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2.

Araştırmada Kullanılan Ölçekler Sonucunda Elde Edilen Tanımlayıcı Bulgular

	n	**Min.**	**Maks.**	**Ort.**	**s**
Bağlanma Stili	87	1	5	4,30	0,99
Bilişsel Esneklik	87	52	99	81,21	8,45
Kontrol	87	12	35	26,43	4,77
Alternatifler	87	33	65	54,78	5,87
Duygusal Okuryazarlık	87	99	163	132,64	11,90
Duygusal Farkındalık	87	28	45	36,67	4,03
Sosyal Yeterlik	87	31	55	45,48	4,73
Duyguları Anlama	87	13	25	19,89	2,46
Duygusal Öz-Yeterlik	87	7	23	15,67	3,44
Duyguları Düzenleme	87	8	44	14,94	3,86

Tablo 2'de, araştırmada kullanılan ölçeklerden elde edilen betimleyici bulgulara yer verilmiştir. Ortalama puanlar baz alındığında her üç değişkenin de yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir (bağlanma stili 4,30; bilişsel esneklik 81,21; duygusal okuryazarlık 132,64). Bağlanma stili puanının yüksek olması, güvenli bağlanmanın yüksek olduğu; bilişsel esneklik puanının yüksek olması annelerin bilişsel olarak daha esnek olduğu ve duygusal okuryazarlık puanının yüksek olması da annelerin çocuklarının duygularını çözümlemek konusunda başarılı olduğu anlamına gelmektedir.

Araştırma verilerinin analizinde SPSS 22.0 istatistik programı kullanılmıştır. Veri setinin normal dağılım gösterip göstermediğinin test edilmesinde kullanılan yöntemlerden birisi de çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelenmesidir. Bu araştırmada verilerin normal dağılım gösterip göstermediği çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek belirlenmiştir. Ölçeklere ilişkin çarpıklık ve basıklık değerleri Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3.

Normallik Testi Sonuçları

Ölçekler	**n**	**Çarpıklık**	**Basıklık**
Oyuncak Öykü Tamamlama	87	1,473	0,172
Duygusal Okuryazarlık	87	0,205	0,580
Bilişsel Esneklik	87	-0,462	1,050

Tablo 3 incelendiğinde, Oyuncak Öykü Tamamlama Testi'ne ait çarpıklık değerinin 1,473, basıklık değerinin 0,172; Duygusal Okuryazarlık Ölçeği'ne ait çarpıklık değerinin 0,205, basıklık değerinin 0,580 ve Bilişsel Esneklik Envanteri'ne ait çarpıklık değerinin -0,462, basıklık değerinin 1,050 olduğu görülmektedir. Tabachnick ve Fidell'e (2013) göre, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ±1,5 arasında olması verilerin normal dağılım gösterdiğine işaret etmektedir. Analizlerden elde edilen çarpıklık ve basıklık değerleri ele alındığında, veri setinin normal dağılım gösterdiği ve dolayısıyla analizlerde parametrik testlerin kullanılabileceği çıkarımına ulaşılmıştır. Bu nedenle araştırmada ikili grupların karşılaştırılmasında "Bağımsız Örneklemler T-Testi" kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkinin tespitinde ise Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Annelerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel esnekliklerinin 60-72 ay çocukların bağlanma stillerini ne derece yordadığını saptamaya yönelik bu araştırmada annelerin duygusal okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel esneklik düzeyleri yordayıcı (bağımsız) değişkenler, çocukların bağlanma stilleri ise bağımlı değişken olarak belirlenmiştir. Yordayıcı değişkenlerin bağımlı değişkeni yordama düzeyini tespit etmek için standart enter yöntemiyle çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde ayrıca frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri kullanılmıştır. Araştırmadaki istatistikî çözümlemeler için anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde 60-72 aylık çocukların bağlanma stilleri ile annelerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel esneklikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla toplanan verilerin analizinden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Çocukların Bağlanma Stillerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın birinci problemi olan "Çocukların bağlanma stilleri nasıldır?" sorusuna yanıt aramak için çocukların bağlanma stillerini belirlemek amacı ile uygulanan OÖTT'den elde edilen bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4.

Araştırmaya Katılan Çocukların Bağlanma Stili Dağılımları

Bağlanma Stili	**N**	**%**
Güvenli	69	79
Güvensiz	18	21
Toplam	87	100

Tablo 4. incelendiğinde araştırmaya katılan 87 çocuktan 69'unun (%79) güvenli bağlanma stiline, 18'inin (%21) ise güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu görülmüştür. Sonuçlar, çalışmaya katılan çocukların çoğunluğunun güvenli bağlanma stiline sahip olduğunu göstermektedir.

4.2. Bağlanma Stillerinin Çocukların Cinsiyeti, Anne Yaşı, Anne Eğitim Düzeyi ve Çalışma Durumu Değişkenleri Açısından Değerlendirilmesine Yönelik Bulgular

Çocukların bağlanma stillerinin cinsiyetlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin yapılan ki-kare testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5.

Çocukların Bağlanma Stillerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Ki-Kare Testi Sonuçları

Bağlanma Stili	Cinsiyet				Toplam	
	Kız		Erkek			
	n	%	n	%	n	%
Güvenli	40	83	29	74	69	79
Güvensiz	8	17	10	26	18	21
Toplam	48	100	39	100	87	100

X^2= 1,056 sd= 1 p= ,304

Tablo 5 incelendiğinde, çocukların bağlanma stillerinin cinsiyetlerine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı (X^2= 1,056, p>.05), ancak kız çocukların, erkek çocuklara oranla daha fazla güvenli bağlanma sergiledikleri söylenebilir. Kız çocukların %83'ünün, erkek çocukların %74'ünün annelerine güvenli bağlandığı; kız çocukların %17'sinin, erkek çocukların ise %26'sının annelerine karşı güvensiz bağlanma gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

Araştırmada Oyuncak Öykü Tamamlama Testi kapsamında biri ısınma öyküsü olmak üzere toplamda altı öykü işe koşulmuştur. Bunlardan ısınma öyküsü değerlendirme kapsamında yer almadığı için bağlanma stillerinde cinsiyet faktörünün dağılımına yönelik bulgular beş öykü üzerinden değerlendirilerek Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6.

Öykülere Göre Bağlanma Stillerinde Cinsiyet Faktörünün Dağılımına İlişkin Sonuçlar

		Kız		Erkek		Toplam	
		n	%	n	%	n	%
Öykü 1	Güvenli	44	92	20	51	64	74
	Güvensiz	4	8	19	49	23	26
Öykü 2	Güvenli	42	87	33	85	75	86
	Güvensiz	6	13	6	15	12	14
Öykü 3	Güvenli	45	94	34	87	79	91
	Güvensiz	3	6	5	13	8	9
Öykü 4	Güvenli	45	94	32	82	77	89
	Güvensiz	3	6	7	18	10	11
Öykü 5	Güvenli	43	90	36	92	79	91
	Güvensiz	5	10	3	8	8	9

Tablo 6 incelendiğinde Öykü 1'de kız çocukların 44'ünün (%92), erkek çocukların ise 20'sinin (%51) güvenli bağlanma stiline sahip oldukları görülmektedir. Öykü 2'de güvenli bağlanma stiline sahip kız çocukların sayısı 42 (%87) iken güvenli bağlanma stiline sahip erkek çocukların sayısı 33'tür (%85). Öykü 3 ve Öykü 4'te güvenli bağlanan kız çocukların sayısı 45 (%94), güvenli bağlanan erkek çocukların sayısı ise sırasıyla 34 (%87) ve 32'dir (%82). Son olarak Öykü 5'te güvenli bağlanma stiline sahip çocuk sayısının kızlarda 43 (%90), erkeklerde ise 36 (%92) olduğu tespit edilmiştir. Genel olarak bakıldığında tüm öyküler için güvenli bağlanma stilinin güvensiz bağlanmadan daha baskın olduğu ve kız çocukların, erkek çocuklara oranla daha fazla güvenli bağlanma sergiledikleri söylenebilir.

Çocukların bağlanma stillerinin anne yaşı değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla yapılan ki-kare testi sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7.

Çocukların Bağlanma Stillerinin Anne Yaşı Değişkenine Göre Ki-Kare Testi Sonuçları

Bağlanma Stili	**Anne Yaşı**				**Toplam**	
	34 yaş ve altı		**35 yaş ve üzeri**			
	n	**%**	**n**	**%**	**n**	**%**
Güvenli	38	84	31	74	69	79
Güvensiz	7	16	11	26	18	21
Toplam	45	100	42	100	87	100

X^2= 1,497 sd= 1 p= ,221

Tablo 7'de çocukların bağlanma stillerinin anne yaşı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan ki-kare testi sonucu yer almaktadır. Analiz sonucu incelendiğinde, çocukların bağlanma stillerinin annelerinin yaşına göre farklılaşmadığı görülmektedir (X^2= 1,497, p>.05).

Çocukların bağlanma stillerinin annelerinin eğitim düzeyi değişkeninden etkilenip etkilenmediğine yönelik yapılan ki-kare testi sonuçları Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8.

Çocukların Bağlanma Stillerinin Anne Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Ki-Kare Testi Sonuçları

Bağlanma Stili	Anne Eğitim Düzeyi				Toplam	
	Lise ve altı		Ön lisans ve üzeri			
	N	%	n	%	n	%
Güvenli	31	84	38	76	69	79
Güvensiz	6	16	12	24	18	21
Toplam	37	100	50	100	87	100

X^2= ,785 sd= 1 p= ,376

Tablo 8'de çocukların bağlanma stillerinin anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan ki-kare testi sonucu yer almaktadır. Analiz sonucu incelendiğinde, çocukların bağlanma stillerinin annelerinin eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı görülmektedir (X^2= ,785, p>.05).

Çocukların bağlanma stillerinin anne çalışma durumu değişkeninden etkilenip etkilenmediğine yönelik yapılan ki kare testi sonuçları Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9.

Çocukların Bağlanma Stillerinin Anne Çalışma Durumu Değişkenine Göre Ki-Kare Testi Sonuçları

Bağlanma Stili	Anne Çalışma Durumu				Toplam	
	Çalışıyor		Çalışmıyor			
	n	%	n	%	n	%
Güvenli	22	73	47	82	69	79
Güvensiz	8	27	10	18	18	21
Toplam	30	100	57	100	87	100

X^2= ,997 sd= 1 p= ,318

Tablo 9'da çocukların bağlanma stillerinin anne çalışma durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan ki-kare testi sonucu yer almaktadır. Analiz sonucu incelendiğinde, çocukların bağlanma stillerinin annelerinin çalışma durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir (X^2= ,997, p>.05).

4.3. Annelerin Duygusal Okuryazarlık Düzeyleri ile Çocuklarının Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Araştırmanın üçüncü problemi olan "Annelerin duygusal okuryazarlık düzeyleri ile çocuklarının bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusunu araştırmak adına t testi analizi yapılmıştır. Analize ait bulgular Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10.

Annelerin Duygusal Okuryazarlık Düzeyleri ile Çocuklarının Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Dair T Testi Analizi Tablosu

	Bağlanma Stili	**n**	**x̄**	**Ss**	**t**	**Sd**	**P**
Duygusal Okuryazarlık	Güvenli	69	132,4	12,2	-0,297	85	0,767
	Güvensiz	18	133,3	10,9			

Tablo 10'da çocukların bağlanma stillerinin duygusal okuryazarlık değişkenine göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine yönelik yapılan t testi analizi sonucu yer almaktadır. Analiz sonucu incelendiğinde, çocukların bağlanma stillerinin annelerinin duygusal okuryazarlıklarına göre farklılaşmadığı görülmektedir [t(85)= -0,297, p>.05].

4.4. Annelerin Bilişsel Esneklik Düzeyleri ile Çocuklarının Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Araştırmanın dördüncü problemi olan "Annelerin bilişsel esneklik düzeyleri ile çocuklarının bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusunu araştırmak amacıyla bu iki değişken arasında t testi analizi yapılmıştır. Analize ait bulgular Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11.

Annelerin Bilişsel Esneklik Düzeyleri ile Çocuklarının Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkiye Dair T Testi Analizi Tablosu

	Bağlanma Stili	**n**	**x̄**	**Ss**	**t**	**Sd**	**P**
Bilişsel Esneklik	Güvenli	69	80,9	8,5	-0,602	85	0,549
	Güvensiz	18	82,2	8,0			

Tablo 11'de çocukların bağlanma stillerinin bilişsel esneklik değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığına yönelik yapılan t testi analizi sonucu yer almaktadır. Analiz sonucu incelendiğinde, çocukların bağlanma stillerinin annelerinin bilişsel esneklik düzeylerine göre farklılaşmadığı görülmektedir [t(85)= -0,602, p>.05].

4.5. Annelerin Duygusal Okuryazarlık Düzeyleri ile Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

Araştırmanın beşinci problemi olan "Annelerin duygusal okuryazarlık düzeyleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?" sorusunu araştırmak amacıyla bahsi geçen değişkenler arasında Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Analize ait bulgular Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12.

Annelerin Duygusal Okuryazarlık Düzeyleri ile Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkiye Dair Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

		Bilişsel Esneklik
Duygusal Okuryazarlık	Pearson r	0,496
	P	0,001
	n	87

Tablo 12'de annelere uygulanan Duygusal Okuryazarlık Ölçeği ile Bilişsel Esneklik Envanteri'nden aldıkları toplam puanlar arasındaki ilişkiye odaklanılmış ve bu değişkenler arasındaki ilişki incelenmiştir. Analizden elde edilen sonuçlara göre DOÖ ve BEE'den elde edilen toplam puanlar arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir (p<0,05).

4.6. Annelerin Bilişsel Esneklik ve Duygusal Okuryazarlık Düzeylerinin Çocukların Bağlanma Stillerini Yordamasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı problemi olan "Annelerin bilişsel esneklik düzeyleri, çocukların bağlanma stillerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?" ve araştırmanın yedinci problemi olan "Annelerin duygusal okuryazarlık düzeyleri, çocukların bağlanma stillerini anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?" sorularının cevabı birlikte ele alınmıştır çünkü bir önceki soruda duygusal okuryazarlık ile bilişsel esneklik değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki olması bu iki değişkenin birlikte hareket ettiğini göstermektedir. Bundan dolayı bahsi geçen iki değişkenin bağlanma stili üzerindeki etkilerini tespit edebilmek amacıyla çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Analize ait sonuçlar Tablo 13'te sunulmuştur.

Tablo 13.

Annelerin Bilişsel Esneklik ve Duygusal Okuryazarlık Düzeylerinin Çocukların Bağlanma Stillerini Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

	Standardize Olmayan Katsayılar		**Standardize Katsayılar**	**t**	**p**
	B	**Std. Hata**	**Beta**		
(Sabit)	4,121	1,310		3,145	0,002
Bilişsel Esneklik	-0,003	0,015	-0,029	-0,235	0,815
Duygusal Okuryazarlık	0,003	0,010	0,042	0,331	0,742

Tablo 13'te Duygusal Okuryazarlık Ölçeği ile Bilişsel Esneklik Envanteri'nin bağlanma stillerini yordayıp yordamadığını tespit etmek amacıyla yapılan regresyon analizi sonucuna yer verilmiştir. Buna göre hem bilişsel esnekliğin hem de duygusal okuryazarlığın bağlanma stillerini yordamadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$). Tablodaki verilerden elde edilen çıkarımlara göre annelerin bilişsel esneklik ve duygusal okuryazarlık düzeylerinin çocukların bağlanma stili üzerinde bir etkisi olmadığını söyleyebiliriz.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu araştırmada, 60-72 ay çocukların bağlanma stilleri ile annelerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri ve bilişsel esneklikleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu bölümde, araştırma kapsamında elde edilen bulgular ilgili literatür doğrultusunda tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Erken çocukluk döneminde kazanılan bağlanma stili, bireyin tüm yaşamını etkilemekte ve çevresiyle kurduğu ilişkilerde belirleyici rol üstlenmektedir. Bebeğin ilk çevresinin ailesi olduğu düşünüldüğünde gerek doğum öncesinden itibaren gerekse doğum sonrasında beslenme gibi faktörlerden ötürü bebeğin bağ kurduğu başat figürün anne olduğu kabul edilmektedir. Annenin bebeğin ihtiyaçlarına tepki verme hızı ve sıklığı bebeğiyle kuracağı bağlanma ilişkisinin gidişatını belirlemektedir. Bu durumla paralel şekilde annenin çocuğunun duygularının alıcısı olması ve onun duygularını doğru anlamlandırabilmesi yani duygusal okuryazarlığı, çocuğuyla iletişiminde ve onu yetiştirme sürecinde karşılaştığı problemlere çözüm üretebilme kapasitesi ile durumlara uyum becerisi yani bilişsel esnekliği de anne-çocuk bağı kapsamında yer alan unsurlardandır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, çocukların yaklaşık dörtte üçünün (%79) güvenli bağlanma stiline sahip olduğunu göstermiştir. Genel bilgi formundan elde edilen bilgilere göre, annelerin doğumdan itibaren bebeklerinin bakımlarını birinci dereceden üstlenmiş olmalarının güvenli bağlanma stilinin fazla çıkmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu sonucu destekler nitelikte literatürde güvenli bağlanma stiline sahip çocukların, güvensiz bağlanan çocuklardan sayıca fazla olduğuna yönelik birçok araştırmaya rastlamak mümkündür (Akburak, 2017; Eraslan, 2020; Kaymak 2015; Öztürk, 2019; Uluç ve Öktem, 2009). Kültürlerarası bağlanmaya yönelik araştırmalarda da güvenli bağlanma stilinin neredeyse tüm kültürlerde daha baskın olduğu belirtilmektedir (Bretherton, 1985; Van Ijzendoorn ve Kronenberg, 1988). Bu araştırmanın bulgularının aksine güvenli bağlanan çocuk sayısının daha az olduğu araştırmalara da rastlanmıştır (Öztürk, 2018). Bu farkın sebebinin örneklem seçiminden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada çocukların bağlanma stillerinin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermemesine rağmen kız çocukların erkek çocuklara oranla daha

fazla güvenli bağlanma stiline sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde çocukların bağlanma stillerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucunu destekleyen çalışmalar görülmektedir (Aksekili, 2017; Cassidy, 1988; Cohn, 1990; Hill, 1997; İlaslan, 2009; Jump, 1998; Kaymak, 2015; Koç-Doğanay, 2017; Kurtuluş-Yıldırım, 2016; Öztürk, 2019; Seven, 2006; Spies-Matz,1998; Tanış, 2014; Turan-Cebeci, 2009; Türköz, 2007; Vaughn ve Waters, 1990). Bu durumun annelerin çocuklarına bakım verirken cinsiyet ayrımı gözetmemelerinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın bulgularını destekler nitelikte kız çocuklarının daha fazla güvenli bağlanma stiline sahip olduğunu gösteren araştırmalar bulunmaktadır (Aksekili, 2017; Feldman ve Ingham, 1975; Koç-Doğanay, 2017; Seven, 2007; Tulpar, 2019; Ural ve diğerleri, 2015). Bu durumun kız çocuklarının annelerini model olarak görmelerinden, davranışlarını bu doğrultuda düzenlemelerinden ve anneyle güçlü bir bağ kurmalarından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın bulgularının aksine erkek çocukların kızlara oranla daha fazla güvenli bağlanma stiline sahip olduklarını gösteren araştırmalar da mevcuttur (Akburak, 2017; Karaşar, 2014; Uluç ve Öktem, 2009).

Araştırmada öykülere göre bağlanma stillerinde cinsiyet faktörünün dağılımı incelendiğinde, tüm öykülerde kız çocukların erkek çocuklara oranda daha fazla güvenli bağlanma tepkisi verdiği görülmektedir. Öte yandan beş öyküde sergilenen total bağlanma stili dağılımlarına bakıldığında güvenli bağlanma stilinin güvensiz bağlanma stiline oranla daha fazla sergilendiği ancak güvenli ve güvensiz bağlanma stili arasındaki makasın en çok Öykü 1'de açıldığı görülmektedir. Dolayısıyla çocukların en çok Öykü 1'de (kazara dökülen meyve suyu öyküsü) güvensiz tepkiler sergiledikleri söylenebilmektedir. Bu durumun çocukların günlük hayatta sıkça karşılaştıkları bir durum olmasından ve çocukların kaygı düzeyini arttırmasından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Uluç ve Öktem'in (2009) çalışmasında da bu araştırmanın sonucuyla paralel olacak biçimde çocukların en çok birinci öyküde güvensiz bağlanma davranışları sergilediği tespit edilmiştir. Aynı zamanda Öykü 4'te (ayrılık) çocuğun anne ve babası evden ayrıldığında kaygı gütmeden bu durumla başa çıkma davranışları göstermesi ve Öykü 5'te (yeniden bir araya gelme) ebeveynleri yeniden eve geldiğinde onlara öfke duymak ve onlardan uzaklaşmak yerine birlikte vakit geçirmeyi tercih etmesi güvenli bağlanma örüntüsüne işaret etmektedir. Ainsworth'ün yabancı ortam çalışmasında da bu araştırmanın bulgularını destekler biçimde anneden ayrı kalınca annenin döneceğinden emin biçimde sakin ve rutinini devam ettirir biçimde davranan;

anne ile yeniden bir araya gelince ise anneye sarılan ve olumlu tepkiler veren çocukların güvenli bağlanma stilinde kategorize edildikleri tespit edilmiştir. Bu noktada araştırmanın bulgularının ilgili literatür çerçevesinde evrensellik ilkesi ile örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmada çocukların bağlanma stillerinin anne yaşı değişkeni ile istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatür irdelendiğinde bu araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte çalışmalara rastlandığı görülmektedir (Gözübüyük ve Özbey, 2019). Bu durumun kadınlarda yaş ayrımı gözetmeksizin annelik içgüdüsünün baskınlığından, sevgi ve şefkat verme ile bağ kurmaya yatkınlıktan kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın bulgularının aksine annenin yaşının çocukların bağlanmasında etkili olduğunu ileri süren araştırmalar da bulunmaktadır (Öztürk, 2019).

Araştırmada çocukların bağlanma stillerinin annenin eğitim düzeyi değişkeni ile istatistiksel yönden anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatüre bakıldığında bu araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte çalışmalara rastlanmaktadır (Gözübüyük ve Özbey, 2019; Karaşar, 2014; Kaymak, 2015; Kurtuluş-Yıldırım, 2016). Bu araştırmanın bulgularının aksine annenin eğitim düzeyinin çocukların bağlanmasında etkili olduğunu ileri süren araştırmalar da bulunmaktadır (İlaslan, 2009; Öztürk, 2019; Seven, 2006). Bağlanmanın oluşması sürecinde anne baba davranışları etkili olmaktadır. Alınan eğitimin bu davranışların doğruluğu konusunda destekleyici etkide bulunduğu ve dolayısıyla eğitim düzeyinin artmasının bağlanma güvenliğini de arttıracağı düşünülmektedir.

Mevcut araştırmada çocukların bağlanma stillerinin annenin çalışma durumu değişkeni ile istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Literatür incelendiğinde bu araştırmanın sonuçlarını destekler nitelikte çalışmalara rastlanmaktadır (İlaslan, 2009). Bu durumun doğum ve süt izni gibi çalışma hayatında annelere sağlanan haklardan ötürü annenin özellikle ilk yıl bebeğinden ayrı kalmamasından ve onun ihtiyaçlarını karşılayabilmesinden kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında, bu araştırmanın bulgularının aksine annenin çalışma durumunun çocukların bağlanmasında etkili olduğunu ileri süren araştırmalar da bulunmaktadır (Gözübüyük ve Özbey, 2019).

Araştırmada ebeveynlerin duygusal okuryazarlık puanlarının oldukça yüksek çıktığı görülmektedir. Ateş'in (2019) yaptığı çalışmada da bu bilgiyi destekler nitelikte bir sonuca ulaşılmıştır. Öte yandan araştırmada annelerin duygusal okuryazarlık

düzeyleri ile çocuklarının bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmadığı, annelerin duygusal okuryazarlık düzeylerinin çocuklarının bağlanma stillerini anlamlı bir biçimde yordamadığı tespit edilmiştir. Bu araştırmanın bulgularının aksine bağlanma stillerinin çocukların duygu düzenleme becerileri üzerinde etkili olduğu tespitinde bulunan araştırmalar bulunmaktadır (Öztürk, 2018; Tulpar, 2019; Ural ve diğerleri, 2015). Ateş (2019) de yaptığı çalışmada ebeveynlerin duygusal farkındalık düzeyinin, çocukların duygularını yönetme becerilerini ve sosyal becerilerini arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Jacobsen ve Wille (1986), yaptıkları araştırmada güvenli bağlanma stiline sahip çocukların daha iyi iletişim kurdukları sonucuna ulaşmıştır. Yine Hamarta ve diğerlerinin (2009) yaptığı çalışmada, güvenli bağlanma stili ile duygusal zekâ, duyguları algılama, düzenleme ve yönetme gibi faktörler arasında pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Bulgular arasındaki bu farklılığın olası nedeninin örneklemden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmada annelerin bilişsel esneklik düzeyleri ile çocuklarının bağlanma stilleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, annelerin bilişsel esneklik düzeylerinin çocuklarının bağlanma stillerini anlamlı bir biçimde yordamadığı tespit edilmiştir. Bu araştırmanın bulgularının aksine Büyüksu (2021), olumlu ebeveyn-çocuk ilişkisinin artmasının bilişsel esneklik algısını da artırdığı tespitinde bulunmuştur.

Araştırmada annelerin duygusal okuryazarlık düzeyleri ile bilişsel esneklikleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre, annelerin duygusal okuryazarlık düzeylerinin artması ile birlikte bilişsel esneklik düzeylerinin de orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki ile arttığı söylenebilmektedir. Duygusal okuryazarlığı yüksek olan annelerin de bilişsel olarak esnek olan annelerin de bir problem durumuyla karşılaştıklarında etkili idare ve sevgi çerçevesinde durumu iyi analiz edebildikleri ve çözüme ulaşmak için yapıcı stratejiler kullandıkları söylenebilir. Dolayısıyla araştırmanın bulgularına dayanarak bu iki değişkenin birlikte hareket ettiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Araştırmada annelerin duygusal okuryazarlık ve bilişsel esneklik düzeylerinin çocukların bağlanma stillerini anlamlı biçimde yordayıp yordamadığını tespit etmek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucunda hem bilişsel esnekliğin hem de duygusal okuryazarlığın bağlanma stillerini anlamlı şekilde yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen sonuca göre annelerin bilişsel esneklik ve duygusal okuryazarlık düzeylerinin çocukların bağlanma stili üzerinde bir etkisi olmadığını söylemek mümkündür.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulgularından elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara dayanarak çeşitli önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

60-72 aylık çocukların bağlanma stilleri ile annelerinin duygusal okuryazarlık düzeyi ve bilişsel esneklikleri arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Katılımcıların puan ortalamalarına bakıldığında çocukların bağlanma stili puanı, annelerin ise duygusal okuryazarlık ve bilişsel esneklik puanları yüksek çıkmıştır. Bu doğrultuda çocuklarda güvenli bağlanmanın yüksek olduğu, annelerin bilişsel olarak daha esnek olduğu ve çocuklarının duygularını anlamlandırmada başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.
- Araştırmaya katılan çocukların çoğunluğunun güvenli bağlanma stiline sahip olduğu belirlenmiştir.
- Çocukların bağlanma stillerinin cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ancak kız çocukların, erkek çocuklara oranla daha fazla güvenli bağlanma sergiledikleri tespit edilmiştir.
- Araştırma kapsamına dahil edilen beş öykünün tümünde güvenli bağlanma stilinin güvensiz bağlanma stilinden fazla olduğu ve beş öykünün her birinde kız çocukların erkek çocuklara oranla daha fazla güvenli bağlanma örüntüsü sergilediği tespit edilmiştir.
- Çocukların bağlanma stillerinin annelerinin yaşına, eğitim düzeyine ve çalışma durumuna göre farklılaşmadığı görülmüştür.
- Annelerin duygusal okuryazarlık düzeyi ile çocuklarının bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Annelerin bilişsel esnekliği ile çocuklarının bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.
- Annelerin duygusal okuryazarlık düzeyleri ile bilişsel esneklikleri arasında

anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

- Annelerin duygusal okuryazarlık düzeylerinin ve bilişsel esnekliklerinin çocukların bağlanma stili üzerinde bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

6.2. Öneriler

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda çeşitli önerilere yer verilmiştir.

- Bu çalışmada çocukların bağlanma stilleri tespit edilmiştir. Gelecek çalışmalarda ebeveynlerin ve öğretmenlerin bağlanma stilleri tespit edilerek çocukların bağlanma stilleri ile ilişkilendirmeler yapılabilir.
- Bu çalışmada 60-72 aylık çocukların bağlanma stilleri tespit edilmiştir. Sonraki çalışmalarda farklı yaş gruplarının bağlanma stillerini tespit etmek amacıyla çalışmalar yapılabilir veya bağlanma konusunda boylamsal çalışmalar yürütülebilir.
- Bu çalışmada normal gelişim gösteren çocuklar ile çalışılmıştır. Sonraki araştırmalarda gelişimi norm dışında seyreden çocuklar ile çalışılabilir ve bu iki grup arasında karşılaştırmalı analizler yapılabilir.
- Bu çalışmada güvensiz bağlanma stiline sahip az sayıda çocuk tespit edilmiştir. Sonraki çalışmalarda güvenli ve güvensiz bağlanma stillerini karşılaştırma yapabilecek biçimde farklı ve daha büyük örneklemler ile ilgili değişkenler ve bunlar arasındaki ilişkilerin sınandığı daha kapsamlı çalışmalar yürütülebilir.
- Bu çalışmada anne-çocuk bağlanması üzerinde durulmuştur. Cinsiyet değişkeninin bağlanma üzerindeki etkisini analiz edebilmek adına baba-çocuk bağlanması hakkında çalışmalar yapılabilir.
- Bu çalışmada bağlanma ile ilişkili olabileceği düşünülen duygusal okuryazarlık ve bilişsel esneklik değişkenleri üzerinde durulmuştur. Gelecek çalışmalarda bağlanma ile ilişkili olabileceği düşünülen farklı değişkenler ele alınarak araştırılabilir.
- Bağlanmanın önemine dikkat çekecek ve ebeveyn adaylarının ve ebeveynlerin farkındalıklarını artıracak bilgilendirmeler yapılabilir.
- Bağlanmanın kritik öneme sahip bir süreç olduğu göz önünde

bulundurulduğunda, ebeveynlere bu sürecin sağlıklı ilerlemesi adına çocuklarına bakım veren kişinin bire bir kendilerinin olması önerilebilir.

- Güvensiz bağlanma sergileyen çocukların bu olumsuz durumunun etkilerini minimuma indirgeyebilmek adına ailelere ve çocuklara yönelik müdahale ve eğitim programları tasarlanabilir.
- Duygusal okuryazarlığın ve bilişsel esnekliğin birbirini yordayan değişkenler olduğu sonucundan hareketle evde eğitim yoluyla, kurumlarda ve kitle iletişim araçları aracılığıyla bu becerileri artırmaya ve ebeveynlere ve çocuklara kazandırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Ainsworth, M. D. S. (1989). Attachments beyond infancy. *American Psychologist, 44*(4), 709-716.

Ainsworth, M. D. S., Blehar, M. C., Waters, E., & Wall, S. (1978). *Patterns of attachment: Assessed in the strange situation and at home.* Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Akbağ, M., Küçüktepe-Eminoğlu, S., & Özmercan-Eminoğlu, E. (2016). A study on emotional literacy scala development. *Journal of Education and Training Studies, 4*(5), 85-91. doi: 10.11114/jets.v4i5.1419.

Akburak, M. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının akran ve öğretmen etkileşimlerinin bağlanma stilleri açısından değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Akgün, E., & Mellier, D. (2014). Okul öncesi dönem çocukların öykülerinin bağlanma kuramına göre niteliksel değerlendirmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 34(*1), 22-43.

Aksekili, E. (2017). 60 ay ve üzeri okul öncesi eğitim alan çocukların bağlanma stillerinin, ahlaki ve sosyal kural kaygısı ve sosyal davranışları ile ilişkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Alemdar, M. (2014). Ortaöğretim öğrencilerinin duygusal okuryazarlık beceri düzeylerinin belirlenmesi. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Alhas, U. (2021). Ergenlerde bilişsel esneklik düzeyi ile algılanan anne baba tutumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Altan, T. (2022). Annelere uygulanan duygusal okuryazarlık psikoeğitim programının annelerin duygusal okuryazarlık becerilerine etkisi. Doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Altunkol, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bilişsel esneklikleri ile algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Antidote, J. P. (2003). *The Emotional Literacy Handbook: Promoting Whole-school Strategies*. London: David Fulton in association with Antidote.

Arda, T. B. & Ocak, Ş. (2012). Social comtepence and promoting alternative thinking strategies-PATHS preschool curriculum. *Educational Sciences: Theory &*

Practice, 12(4), 2691-2698.

Asıcı, E. & İkiz, F. E. (2015). Mutluluğa giden bir yol: Bilişsel esneklik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35,* 191-211.

Atay, S. Z. (2009). *The Relationship between maternal emotional awareness and emotion socialization practicies.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Atayeter, B. (2020). Ebeveynlerin bilişsel esneklik ve mükemmeliyetçilik düzeyleri ile okul öncesi dönem çocuklarının mizaç özellikleri arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Ateş, S. (2019). 60-66 ay okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleri ile ebeveynlerin duygusal okuryazarlığı arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi, İstanbul.

Aydoğdu, H., & Olcay-Çam, M. (2013). Madde kullanım bozukluğu olan ve olmayan ergenlerin bağlanma stilleri, anne baba tutumları ve sosyal destek algıları yönünden karşılaştırılması. *Journal of Psychiatric Nursing/Psikiyatri Hemşireleri Derneği, 4*(3), 137-144.

Balta-Özkan, A. (2019). İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin duygusal okuryazarlık ve akademik stres düzeyleri. Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Rize.

Bandura, A. (1991). Social cognitive theory of self- regulation. *Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50,* 248- 287.

Barnfather, N. & Amod, Z. (2012). Empathy and personal experiences of trainees in an emotional literacy and persona doll programme in South Africa. *South African Journal of Psychology, 42*(4), 598-607.

Bartholomew, K. & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology, 61*(2), 220-228.

Başsu-Dağgeçen, A. (2016). Öğretmenlerin bazı demografik özelliklerine göre bilişsel esneklik düzeyleri ile öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeylerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.

Baumeister, R. F. & Heatherton, T. F. (1996). Self- regulation failure: an overview. *Psychology Inquiry, 7* (1), 1-15.

Baysal, A., & Özgenel, M. (2019). Ortaokul öğrencilerinin bağlanma stilleri ve öz-düzenleme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitimde Kuram ve*

Uygulama Dergisi, 15(2), 142-152. doi: 10.17244/eku.507650.

Bilgiç, R. (2015). Ergenlerin cinsiyet ve öğrenim kademesi düzeylerine göre bilişsel esneklik düzeyleri ile karar stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Bilgin, M. (2009). Bilişsel esnekliği yordayan bazı değişkenler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(36), 142-157.

Bilgin, M. (2017). Ergenlerin beş faktör kişilik özelliği ile bilişsel esneklik ilişkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 16*(62), 945-954.

Bozkurt-Yükçü, Ş. (2017). *Bağımsız anaokullarına devam eden çocukların duygu düzenleme ve sosyal problem çözme becerileri ile ebeveynlerinin duygusal okuryazarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Bowlby, J. (1958). The nature of the child's tie to his mother. *International Journal of Psycho- Analysis, 39*, 350-373.

Bowlby, J. (1988). *A Secure Base: Parent-Child Attachment and Healthy Human Development*. Basic Books.

Bretherton, I. (1985). Attachment theory retrospect and prospect. I. Bretherton ve E. Waters, (Ed.), Growing points in attachment theory and research. *Monograph of the Society for Research in Child Development, 50* (Serial No 209).

Bretherton, I. (1992). The origins of attachment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology, 28*(5), 759.

Bretherton, I., Ridgeway, D. & Cassidy, J. (1990). Assessing internel working modelsof the attachment relationships: An attachment story completion task for 3-years-olds. T. Greenberg, D. Cicchetti ve E. M. Cummings, (Ed.), *Attachment in the Preschool Years* in (273-308). Chicago: University of Chicago Press.

Buğa, A., Özkamalı, E., Altunkol-Wise, F., & Çekiç, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeylerine göre sosyal problem çözme tarzlarının incelenmesi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 2*(1), 48-58.

Büyüksu, R. Z. (2021). Otizm spektrum bozukluğu tanısı almış çocukların annelerinin bilişsel esneklik becerileri ile anne-çocuk ilişkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Cassidy, J. (1988). Child-Mother Attachment and the Self in Six-Year-Olds. *Child*

Development, 59, 121-134.

Cohn, D. A. (1990). Child-Mother Attachment of Six-Year-Olds and Social Competence at School. *Child Development, 61*, 152-162.

Cohn, D. A., Patterson, C. J. & Christopoulos, C. (1991). The family and children's peer relations. *Journal of Social and Personal Relationships, 8*(3):315-46.

Cook J. L. & Cook G. (2005). *Child Development Principles and Perspectives.* USA: Pearson Education Inc.

Coppock, V. (2007). It's good to talk! A multidimensional qualitative study of the effectiveness of emotional literacy work in schools. *Children & Society, 21,* 405-419.

Croyle, K. L. & Waltz, J. (2002). Emotional awareness and couples' relationship satisfaction. *Journal of Marital and Family Therapy, 28*, 435-444.

Çamurlu-Keser, C. (2006). *Annenin bağlanma düzeyi ve çocuk yetiştirme sürecinin çocuğun bağlanma düzeyine etkisi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Demir, M. K. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının empati becerilerinin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 33,* 107-121.

Denham, S. A. & Kochanoff, A. T. (2002). Parental contributions to preschoolers' understanding of emotion. *Marriage and Family Review, 34*, 311-343.

Dennis, J. P. & Wal, J. S. V. (2010). The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive Therapy and Research, 34*(3), 241-253.

Dereli, E. (2008). *Çocuklar için sosyal beceri eğitim programının 6 yaş çocukların sosyal problem çözme becerilerine etkisi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Diril, A. (2011). Lise öğrencilerinin bilişsel esneklik düzeylerinin sosyo-demografik değişkenler ve öfke düzeyi ile öfke ifade tarzları arasındaki ilişki açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Dreisbach, G. & Goschke, T. (2004). "How positive affect modulates cognitive control: Reduced perseveration at the cost of increased distractibility". *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory and Cognition, 30* (2), 343-353.

Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2010). Duygu eğitiminin okul öncesi dönem çocuklarının duygusal becerilerine etkisi. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Edemen, Y. A. (2021). Kişilerin ebeveynlerine bağlanmaları ile bilişsel esneklik

düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İstanbul.

Eraslan, Ş. (2020). 3-6 yaş çocuklarının ebeveynlerine bağlanma stilleri: Tek ve evli ebeveynlerin karşılaştırılması. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Erden, Ş. (2014). Farklı sosyokültürel ve ekonomik bağlamlarda yaşayan dört-altı yaş çocuklarının zihin kuramı ve bağlanma türleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Erermiş, S., Bellibaş, E., Özbaran, B., Büküşoğlu-Demiral, N., Altıntoprak, E., Bildik, E. & Korkmaz-Çetin, S. (2009). Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu Olan Okul Öncesi Yaş Grubu Çocukların Annelerinin Mizaç Özellikleri. *Türk Psikiyatri Dergisi, 20*(1), 14-21.

Feldman, S. S., & Ingham, M. (1975). Attachment Behavior: A Validation Study in Two Age Croups. *Child Development, 46*(2), 319-330.

Feldman-Barrett, L., Gross, J., Corner-Christensen, T. & Benvenuto, M. (2001). Knowing what you're feeling and knowing what to do about it: Mapping the relation between emotion differentiation and emotion regulation. *Cognition and Emotion, 15*, 713-724.

Fivush, R. & Haden, C. A. (2005). The development of social cognition and communication. In B.D. Homer & C.S. Tamis-LeMonda (Eds.). *Parent-child reminiscing and the construction of a subjective self* (pp. 315-336). Erlbaum.

Flynn, S. J. (2010). *A comparative and exploratory study of the nfer-nelson emotional literacy scale in an Irish context* [Unpublished doctoral dissertation]. The University of Exeter.

Göçener, D. (2010). *Üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiler.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Görgü, E. (2018). Okula devam eden 5-6 yaş grubu çocukların annelerinin bağlanma biçimleri, kişilik özellikleri ve çocukların bağlanma biçimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18* (1), 186-209.

Gözübüyük, A. & Özbey, S. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının bağlanma örüntüleri ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *SDU International Journal of Educational Studies, 6*(2), 101-113.

Güler, B. (2015). Ergenlerde bilişsel esneklik ölçümü ve depresyon belirtileri ile ilişkisi. Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Gülüm, İ. V. & Dağ, İ. (2012). Tekrarlayıcı Düşünme Ölçeği ve Bilişsel Esneklik Envanterinin Türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 13*(3), 216-223.

Güner, A. (2011). *Okul öncesi çocuklar ve ebeveynlerinin bağlanma güvenlikleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Güven, E. & Erden, G. (2013). Duygu Sosyalleştirme Bağlamında Bir Derleme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 20*(2), 119-130.

Granot, D. & Mayseles, O. (2001). Attachment security and adjustment to school in middle childhood. *International Journal of Behavioral Development, 25,* 530-541.

Hagelskamp, C., Brackett, M. A., Rivers, S. E., & Salovey, P. (2013). Improving classroom quality with the ruler approach to social and emotional learning: Proximal and distal outcomes. *American Journal of Community Psychology.* http://dx.doi.org/10.1007/s10464-013-9570-x.

Hallam, S. (2009). An evaluation of the social and emotional aspects of learning (SEAL) programme: Promoting positive behaviour, effective learning and well-being in primary school children. *Oxford Review of Education, 35*(3), 313-330.

Hamarta, E., Deniz, M. E. & Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2009). Bağlanma stillerinin duygusal zekâyı yordama düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 9*(1), 195-229.

Harlow, H. F. (1958). The nature of love. *American Psychologist, 13*(12), 673–685. doi: 10.1037/h0047884.

Hatipoğlu, F. N. (2022). Kaygının yordayıcıları olarak ebeveyn kabul-reddi, bilişsel esneklik, belirsizliğe tahammülsüzlük ve bilişsel davranışsal kaçınma. Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Hill, P. K. (1997). Maternal and Infant Factors Related to the Security of the Infant-Mother Attachment Relationship When Considering Employed and Stay-At-Home Mothers. Doctoral Dissertation, University of Southern California, United States -- Los Angles. ProQuest Digital Dissertations database. (Publication No. 9816030).

İlaslan, Ö. (2009). *Çocukların bağlanma davranışlarının özlük nitelikleri ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi.* Yayımlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Jacobson, J. L. & Wille, D. E. (1986). The influence of attachment pattern on developmental changes in peer interaction from the toddler to the preschool period. *Child Development, 57*(2), 338-347.

Jonassen, D. H. & Grabowski, B. L. (1993). *Handbook Of Individual Differences,* Learning And Instruction. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Joseph, G. E., Strain, P. S., & Ostrosky, M. M. (2005). Fostering emotional literacy in young children: Labeling emotions. Champaign, IL: Center on the Social and Emotional Foundations of Early Learning. What Works Brief, 21. https://challengingbehavior.org/docs/whatworks/WhatWorksBrief_21.pdf adresinden 27.11.2022 tarihinde edinilmiştir.

Jump, V. K. (1998). Effects of Infant Massage on Aspects of the Parent-Child Relationship: An Experimental Manipulation. Doctoral Dissertation, Utah State University. United States – Logan-Utah. ProQuest Digital Dissertations database. (Publication No. 9926527).

Kandemir, M. & Dündar, H. (2008). Duygusal okuryazarlık ve duygusal okuryazar öğrenme ortamları. *Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, 16,* 83-90.

Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi.* Ankara: Nobel Yayıncılık

Karaşar, B. (2014). Öğretmen adaylarının bağlanma stilleri ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(1), 27-49.

Kaymak, P. (2015). Bağlanma stillerinin okul öncesi dönem sosyal davranışlara etkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.

Kesebir, S., Özdağan-Kavzoğlu, S. & Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry, 3*(2), 321-342.

Kılıç, T. & Kümbetlioğlu, M. (2016). Bağlanma stillerinin iletişim becerilerine etkisini araştırma. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25*(3), 381-396.

Killick, S. (2006). *Emotional literacy: at the heart of the school ethos*. London: Paul Chapman.

Knight C. & Modi P. (2014). The use of emotional literacy in work with sexual offenders. *Probation Journal.* 0264550514523817.

Knowler, C. & Frederickson, N. (2013). Effects of an emotional literacy intervention for students identified with bullying behaviour. *Educational Psychology, 33*(7), 862-883, DOI: 10.1080/01443410.2013.785052

Koç-Doğanay, E. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 60 ay ve üzeri çocukların anne bağlanma stillerinin; empatik, duygusal ve sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Konuk, S. (2021). Yetişkinlerde bilişsel esneklik, belirsizliğe tahammülsüzlük ve psikolojik iyi oluş puanlarının duygu düzenleme güçlüğü üzerindeki etkisinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

Köse, D., Çınar, N. & Altınkaynak, S. (2013). Yenidoğanın anne ve baba ile bağlanma süreci. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED), 22*(6), 239-245.

Kurtuluş-Yıldırım, H. (2016). Okul öncesi kuruma devam eden 4-5 yaş grubu öğrencilerin benlik kavramı ve bağlanma stillerinin anne davranışları açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kuzucu, Y. (2016). Duygusal farkındalık düzeyi ölçeğinin uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3*(29).

Küçüködük, C. (2015). *3-5 yaş arasında ve anaokuluna giden çocuk annelerinin ayrılma kaygısı ve bağlanma biçimleri ile çocuğun davranışları ve ayrılma kaygısı arasındaki ilişki: bilişsel esnekliğin aracı rolü.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Laible, D. & Song, J. (2006). Constructing emotional and relational understanding: The role of affect and mother- child discourse. *Merrill-Palmer Quarterly, 52*, 44-69.

Laible, D. J. & Thompson, R. (1998). Attachment and emotional understanding in preschool children. *Developmental Psychology, 34*(5), 1038–45.

Liau, A. K., Liau, A. W., Teoh, G. B. S. & Liau, M. T. L. (2003). The case for emotional literacy: The ınfluence of emotional ıntelligence on problem behaviours in Malaysian secondary school students. *Journal of Moral Education, 32*(1), 51-66.

Maltby, J., Day, L., McCutcheon, L. E., Martin, M. M. & Cayanus, J. L. (2004). Celebrity worship, cognitive flexibility and social complexity. *Personality and Individual Differences, 37*(7), 1475-1482.

Martin, M. M. ve Anderson, C. M. (1996). Communication traits: A cross-generational

investigation. *Communication Research Reports, 13,* 58-67.

Martin, M. M. & Anderson, C. M. (1998). The Cognitive Flexibility Scale: Three validity studies. *Communication Reports, 11*(1), 1-9.

Martin, M. M. & Rubin, R. B. (1995). A new measure of cognitive flexibility. *Psychological Reports, 76,* 623-626.

Martin, M. M., Anderson, C. M. & Thweatt, K. S. (1998). Aggressive communication traits and their relationship with the cognitive flexibility scale and the communication flexibility scale. *Journal of Social Behavior and Personality, 13*(3), 34-45.

Mazlum, Y. (2022). Öğretmenlerin bilişsel esneklik ve dijital okuryazarlıklarının incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Meece, J. L. (2000). Child and Adolescent Development for Educators. (2nd ed.), New York: Blackwell Publishing Ltd.

Moilanen, K, L. (2007). The adolescent self-regulatory inventory: The development and validation of a questionnaire of short-term and long-term self-regulation. *Journal of Youth and Adolescence. 36*(6), 835-848.

Murray, D. W., Rosanbalm, K. & Christopoulos, C. (2016). *Self-Regulation and Toxic Stress: A Comprehensive Review of Self-Regulation Interventions from Birth through Young Adulthood* (Rapor No:3). Washington: Office of Planning, Research and Evaluation, Administration for Children and Families, U.S. Department of Health and Human Services.

Nemec, M., & Roffey, S. (2005). Emotional literacy and the case for a whole-school approach to promote sustainable educational change. *Australian Association For Research In Education 2005 Conference Papers*. Retrieved from http://www. aare.edu.au/05pap/nem05355.pdf

Oğuz, V. (2006). *Altı yaş grubundaki çocukların bakış açısı alma becerileri ile anne babaların empatik becerilerinin incelenmesi.* Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Öz, S. (2012). Ergenlerin cinsiyet, sosyo-ekonomik ve öğrenim kademesi düzeylerine göre bilişsel esneklik, uyum ve kaygı puanları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.

Öztekin, C. (2018). Bebek ruh sağlığı açısından anne-babalık becerileri. *Türkiye Klinikleri, 4*(1),10-18.

Öztürk, E. (2018). Okul öncesi dönem çocuklarının aile işlevleri ile duygu

düzenleme becerileri ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Öztürk, F. D. (2019). Okul öncesi 4-6 yaş grubu çocukların bağlanma stilleri ile sosyal beceri düzeyi ve oyun davranışı arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Park, J. (1996). Emotional literacy: the most essential skill. *Educational Therapy and Therapeutic Teaching, 5*, 57–60.

Pearson, M., & Wilson, H. (2008). Using expressive counselling tools to enhance emotional literacy, emotional wellbeing and resilience: Improving therapeutic outcomes with Expressive Therapies. *Counselling, Psychotherapy and Health*, *4*(1), 1-19.

Pintrich, R. R. (2000). The role of goal orientation in self-regulated learning. M. Boekaerts, P. R. Pintrich, & M. Zeidner içinde, *Handbook of self- regulation* (s. 451-501). San Diego, CA: Academic Press.

Prinz, J. (2005). Are emotions feelings?. *Journal of consciousness studies*, *12*(8-9), 9-25.

Putallaz, M. (1987). Maternal behavior and children's sociometric status. *Child development*, 324-40.

Roffey, S. (2008). Emotional literacy and the ecology of school wellbeing. *Educational & Child Psychology*, *25*(2), 29-39.

Sapmaz, F. & Doğan, T. (2013). Bilişsel esnekliğin değerlendirilmesi: Bilişsel Esneklik Envanteri Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 46*(1), 143-161.

Sardoğan, M. E., Karahan, T. F., Dicle, A. N. & Menteş, Ö. (2007). Ebeveyne bağlanma düzeyine ve anne-babanın boşanma/birliktelik durumuna göre çocuklarda evlilik çatışmasını algılama biçimleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* (23), 12-25.

Seven, S. (2006). Altı yaş çocuklarının sosyal beceri düzeyleri ile bağlanma durumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Sharp, P. & Herrick, E. (2000). *Promoting emotional literacy: Anger management groups.* (N. Barwick, Dü.) London: Routledge.

Slade, A. (1987). Quality of attachment and early symbolic play. *Developmental Psychology, 23,*78–85.

Spies-Matz, S. B. (1998). *The relationship between attachment styles and verbal achievement in 3 and 4 years olds. Unpublished doctoral dissertation*. The Chicago School of Professional Psychology, Chicago.

Spiro, R. J., Feltovich, P. J., Feltovich, P. L., Jacobson, M. J. & Coulson, R. L. (1991). Cognitive flexibility, constructivism, and hypertext: Random access instruction for advanced knowledge acquisition in ill-structured domains. *Educational technology, 31*(5), 24-33.

Srikanth, S. & Sonawat, R. (2012). Emotional literacy: The ABC of understanding emotions. *Indian Journal of Positive Psychology, 3*(3),309.

Sroufe, L. A. (2005). Attachment and development: A propective, longitudinal study from birth to adulthood. *Attachment & Human Development, 7*(4), 349-367.

Steiner, C. (2003). *Emotional literacy: Intelligence with a heart.* California: Personhood Press.

Stone, V. M. (2005). *An exploration of the validity of a measure of emotional literacy*. Unpublished Master's Dissertation, Cardiff University, Wales.

Sümer, N., Sayıl, M., Kazak-Berument, S., Doğruyol, B., Günaydın, G., Harma, M., Öztürk, A., Salman, S. & Selçuk, E. (2009). *Çocuğun gelişiminde bağlanma, ilgi-bakım ve aile dinamiklerinin etkisi*. Fon no: TÜBİTAK-105K102.

Şen, B. & Özbey, S. (2017). Okul öncesi dönem çocuklarının duygusal zekâ düzeyleri ile akran ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Education Sciences (NWSAES), 12*(1), 40-57. doi: 10.12739/NWSA.2017.12.1.1C0668.

Tabachnick, B. G & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6th Ed). Boston: Allyn & Bacon.

Tanış, Z. İ. (2014). Yetişkinlerde bağlanma stilleri ve öfke tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, İstanbul.

Thompson, R. A. (2008). Early attachment and later development: Familiar questions, new answers.In J. Cassidy ve P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (s. 348–365). The Guilford Press.

Thompson, R. J., Dizen, M. & Berenbaum, H. (2009). The unique relations between emotional awareness and facets of affective instability. *Journal of Research in Personality, 43*, 875–879.

Tulpar, L. B. (2019). 4-6 yaş aralığındaki çocukların bağlanma stillerinin ve duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Işık Üniversitesi, İstanbul.

Turan-Cebeci, S. C. (2009). Tam aileye ve tek ebeveyne sahip ailelerden gelen 7-12 yaşları arasındaki çocukların bağlanma stilleri ve kaygı durumları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Turhan, B. (2022). Bilişsel koçluk yaklaşımının öğretmenlerin bilişsel esneklik ve problem çözme becerileri üzerindeki etkisi. Yüksek lisans tezi, Çağ Üniversitesi, Mersin.

Türköz, Y. (2007). *Okul öncesi çocuklarda bağlanma örüntüsünün kişilerarası problem çözme ve açık bellek süreçlerine etkisi.* Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Uluç, S. & Öktem, F. (2009). Okul öncesi çocuklarda güvenli yer senaryolarının değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi, 24*(63), 69-83.

Ural, O., Güven, G., Sezer, T., Azkeskin-Efe, K. & Yılmaz, E. (2015). Okul öncesi dönemdeki çocukların bağlanma biçimleri ile sosyal yetkinlik ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, 1*(2), 589-598.

Usluca, M. (2021). Yetişkinlerde erken dönem uyum bozucu şemalar bilişsel esneklik ve bilişsel duygu düzenleme arasındaki ilişkiler. Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Van Ijzendoorn, M. H. & Kroonenberg, P. M. (1988). Cross-cultural Patterns of Attachment: A meta-analysis of Strange Situation. *Child Development, 59,* 147-156.

Vaughn, B. E. & Waters, E. (1990). Attachment Behavior at Home and in the Laboratory: Q-Sort Observations and Strange Situation Classification of One-Year Olds. *Child Development, 61*(6), 1965-1973.

Van Der Voort, A., Juffer, F. & Bakermans-Kranenburg, M. J. (2014). Sensitive Parenting is the Foundation for Secure Attachment Relationships and Positive Social-Emotional Development of Children. *Journal of Children's Services, 9*(2):165-76.

Von Salisch, M. (2001). Children's emotional development: Challenges in their relationships to parents, peers, and friends. *International Journal of Behavioral Development, 25*(4), 310-319.

Weare, K. (2004). *Developing the emotionally literate school*. London: Sage Publiciations.

Yavuzer, H. (2003). *Çocuk psikolojisi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yazgan, N. N. (2019). Yetişkinlerde savunma mekanizmalarının, bağlanma stilleri ve bilişsel esneklik arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Yelpaze, İ. & Yakar, L. (2019). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu ve bilişsel esnekliklerinin incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 9(*54), 913-935.

Yıldız, M. (2012). Bağlanma kuramı açısından yaşlılık dönemine genel bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 36* (1), 1-30.

Yurdalan, E. (2019). *Annelerin bağlanma stilleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.

Yücel, Ö. (2011). Problem tabanlı öğrenme yaklaşımının bilişsel esneklik, öz düzenleme becerileri ve öğrenci başarısı üzerindeki etkisi. Yüksek lisans tezi, Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Zahal, O. (2014). Özel yetenek sınavına giren adayların öğrenme stilleri ve bilişsel esneklik düzeyleri ile sınav başarıları arasındaki ilişki. Doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.